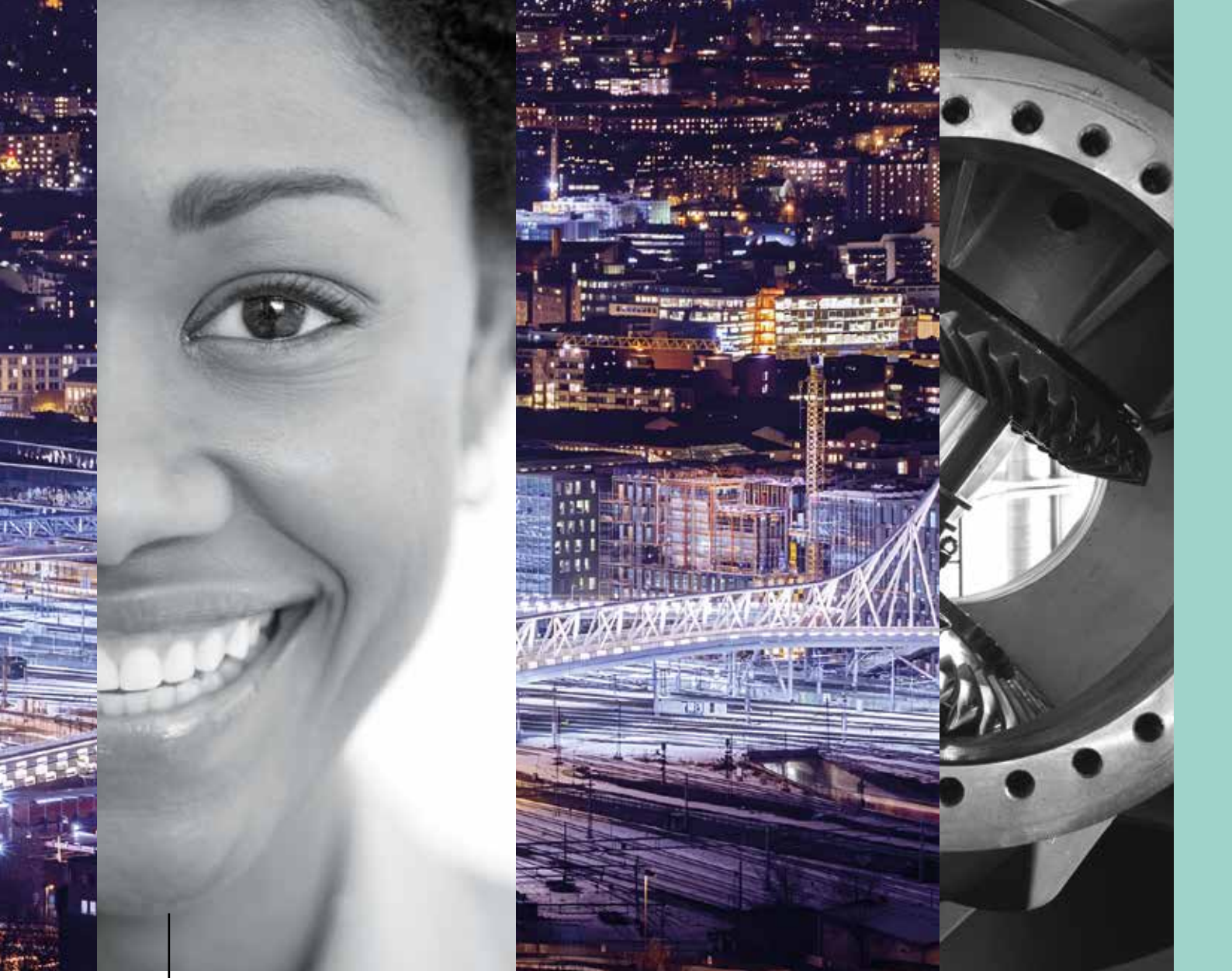

Nærings- og
fiskeridepartementet

Gode ideer – fremtidens arbeidsplasser

Regjeringens gründerplan

Foto: Novelda

Foto: Innovasjon Norge

Gode ideer – fremtidens arbeidsplasser

Regjeringens gründerplan

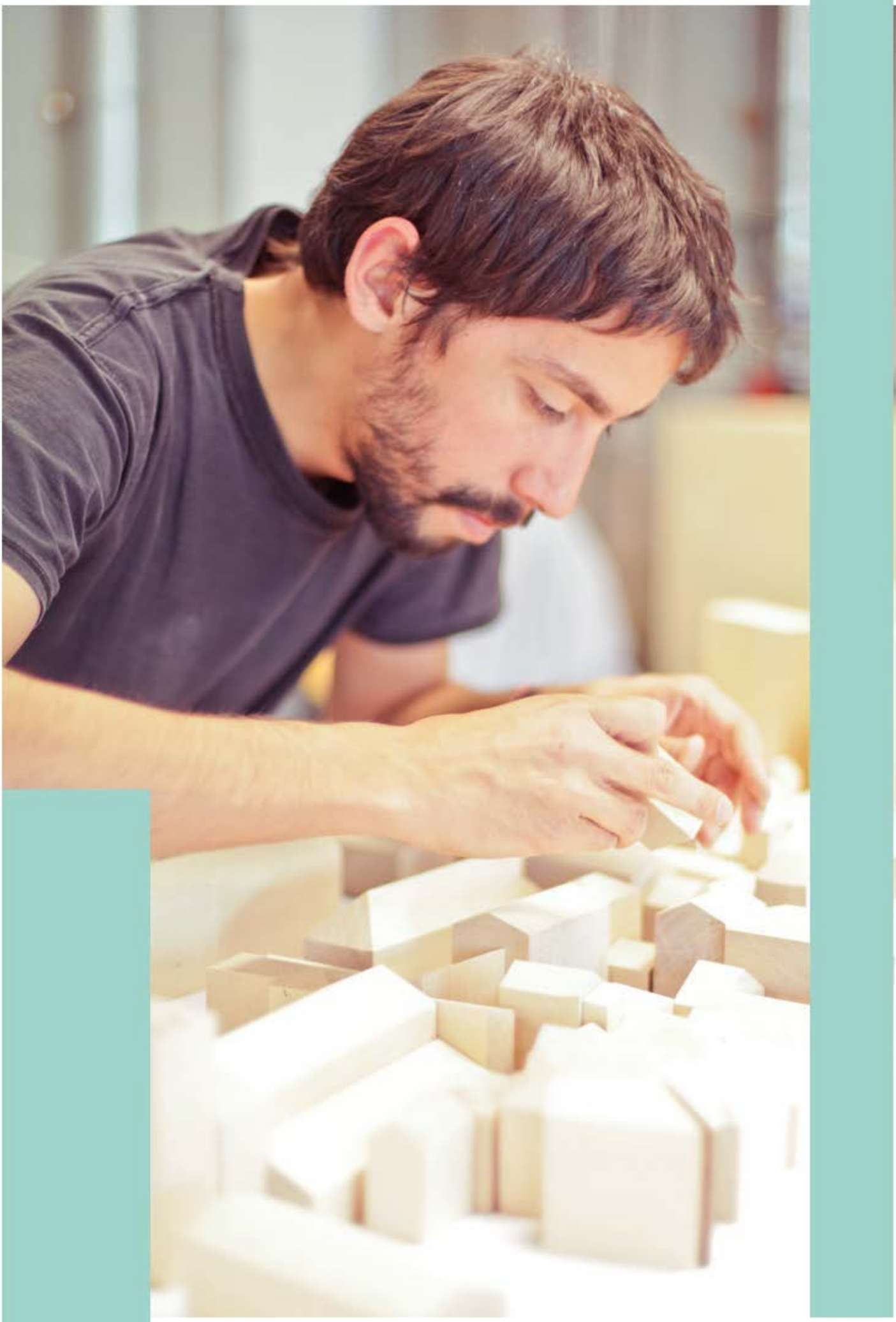

Foto: Innovasjon Norge

Innhold

Forord 5

1. Innledning 6

2. Tilgang på kapital i tidlig fase 11

A. Effektive kapitalvirkemidler 12

B. Et skattesystem som fremmer entreprenørskap 13

3. Tilgang på kompetanse 17

A. Bedre tilgang på veiledning og nettverk 18

B. Styrket entreprenørskapskultur i utdanningssystemet 19

C. Mer kommersialisering av forskning 20

D. Bedre beskyttelse av immaterielle verdier 20

4. Et attraktivt gründerland 24

A. Enklere for gründere 26

B. Bedre markedsadgang 27

C. Økt mangfold 28

D. Nye løsninger på sosiale utfordringer 29

Hva er en gründer ?

Med gründer mener vi personer som starter opp ny virksomhet for å skape verdier, enten på eget initiativ eller som knoppskyting fra eksisterende virksomhet. I denne planen legger vi særlig vekt på de nyskapende sidene av gründerskap – det vil si realisering av nye forretningsideer som bidrar til at vi jobber smartere og skaper større verdier.

Fenomenet som beskriver gründeres initiativ, evne til å se muligheter og å gjøre noe med dem innenfor en rekke områder i samfunnet, omtales ofte som entreprenørskap.

Foto: Thinkstock

Foto: MESH Norway

Forord

Fremtidens arbeidsplasser blir skapt av mennesker som tør å ta en sjanse, og som satser på egne evner og ideer. Norge skal være et godt land å starte og utvikle nye bedrifter i. Mange av bedriftene som våre barn og barnebarn skal jobbe i, er ennå ikke etablert. Det er nå vi legger til rette for morgendagens arbeidsplasser.

Innovasjon i eksisterende foretak er nødvendig for å øke verdiskapingen og omstillingsevnen. Samtidig trenger vi enda flere dyktige gründere som starter nye og lønnsomme bedrifter. Norge har en rekke nyskapende entreprenører og fremragende gründermiljøer. Folks holdninger til gründerskap blir stadig mer positive. Dette skal vi bygge videre på.

Selv om det går bra med Norge i dag, er det ikke gitt at det skal gjøre det i morgen. Vi har de siste tiårene beveget oss fra en hverdag hvor mange nordmenn hadde jobber med relativt lav lønn og lav skatteevne, til en situasjon hvor mange av oss både tjener bra og slik også har god evne til å betale skatt. Olje- og gassnæringen har vært motoren i denne omstillingen.

Nå står vi overfor en annen og ny type omstilling. Vi må skape nye jobber i andre næringer som også har høye lønninger, stor skatteevne og dermed finansierer det høye velferdsnivået vårt. Svaret er at vi ikke vet hvor de nye jobbene vil bli skapt. Innovasjon og nye arbeidsplasser har sitt utspring både fra eksisterende bedrifter og næringer – og fra helt nye ideer. Derfor trenger vi et mangfold av tiltak for å bidra til en langsiktig omstilling og for å trygge velferden. Det er avgjørende at både næringslivet vi har i dag rustes for omstillingen, og at vi legger til rette for flere gode gründere.

Derfor legger regjeringen frem denne gründerplanen. I tillegg legger vi frem et statsbudsjett for 2016 som skal bidra til arbeid, aktivitet og omstilling.

Budsjettforslaget fortsetter den langsiktige innsatsen for å styrke næringslivets omstillingsevne og konkurransekraft. Regjeringen har allerede gjort mye for å legge til rette for omstilling i næringslivet. Vi bruker i dag 1,5 milliarder kroner mer på næringsrettet forskning og innovasjon enn i 2013, inkludert SkatteFUNN-ordningen. Det gir mer forskning og utvikling i næringslivet og grunnlag for nye produkter og tjenester som gir ny verdiskaping og vekst. Dette inkluderer styrkingen av gründerrelevante virkemidler som miljøteknologiordningen og Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA). Disse vil regjeringen styrke ytterligere i 2016. Nylig foreslo vi også å styrke Innovasjon Norge ytterligere med 100 millioner kroner i 2015.

I denne gründerplanen presenterer regjeringen tiltak for mer enn 400 millioner kroner. Dette inkluderer satsinger regjeringen gjennomfører i 2016 for å øke sysselsettingen og omstillingen.

I gründerplanen presenterer vi tre satsingsområder som til sammen skal skape og forsterke en kultur for gründerskap i Norge:

1. Bedre tilgang på kapital i tidlig fase
2. Økt tilgang på kompetanse
3. Et mer attraktivt gründerland

Vi ønsker å gi enkeltmennesker frihet til å skape. Vi vil at Norge skal være et land for mennesker med ideer og drømmer som vil bygge sitt eget livsgrunnlag – uansett alder, etnisk bakgrunn eller kjønn. Vi ønsker et samfunn hvor gründere kan realisere sine egne ambisjoner samtidig som de realiserer vår felles ambisjon om et mer produktivt, innovativt og bærekraftig Norge. Vi ønsker en sterkere norsk gründerkultur, hvor det er lov å oppnå suksess, men også lov å feile. Og vi ønsker et samfunn som gir gode vekstbetingelser, støtter opp om gründere og hjelper dem til å lykkes.

Gründerne kan bidra til å realisere lavutslippssamfunnet. Gründerne har en viktig rolle i å utvikle nye løsninger som er mer bærekraftige. De er en del av det grønne skiftet. Gründerplanen er en del av vårt arbeid med å forenkle, forbedre og fornye Norge. Vi skal gjøre hverdagen enklere for bedrifter og folk, bruke samfunnets ressurser mest mulig effektivt og støtte opp om konkurransekraften i næringslivet. Og vi skal fortsette å utvikle virkemidlene for innovasjon og entreprenørskap. Vi satser på virkemidlene med høyest innovasjonseffekt i blant annet Innovasjon Norge, Forskningsrådet og Siva. Vi vil legge til rette for gründere i hele landet.

I arbeidet med planen har regjeringen mottatt en rekke gode innspill fra gründere, virksomheter og næringsmiljøer over hele landet. Jeg vil takke alle som har bidratt på innspillsseminarer, dialogmøter og med andre innspill til arbeidet med å utvikle regjeringens gründerpolitikk. Det er gründerne selv som må se mulighetene og kjempe for sitt prosjekt. Dette krever store doser utholdenhet og entusiasme. Og det krever kompetanse, nettverk og kapital.

Jeg lover at regjeringen skal legge til rette for nyskaping og vekst ved å bedre tilgangen på kapital i tidligfase, øke tilgangen på kompetanse og gjøre det mer attraktivt å bli gründer i Norge.

Monica Mæland
Næringsminister

1. Innledning

Norge står overfor nye omstillinger de neste tiårene. Andelen eldre av befolkningen vokser. De globale klima- og miljøutfordringene krever et grønt skifte, og Norge skal være et lavutslippssamfunn i 2050. Mange av virksomhetene som skal gå foran i disse omstillingene er ennå ikke etablert. Vi trenger flere gode gründere som etablerer og utvikler disse virksomhetene.

Regjeringen har et bredt sett av initiativer for å ruste Norge. Vi må bli mer produktive, innovative og bærekraftige. Vi har satt ned en produktivitetskommisjon, igangsatt en kommunereform, er godt i gang med et forenklingsarbeid i offentlig sektor, har lagt om samferdselspolitikken og betydelig styrket en rekke tiltak som skal stimulere til forskning og innovasjon. Dette vil hjelpe gründere.

Våre eksisterende og lønnsomme virksomheter må kontinuerlig videreutvikles for å øke verdiskapingen og omstillingsevnen. Men ofte er det gjennom nyetablerte og raskt voksende bedrifter at nye ideer, varer og bedre tjenester kommer inn i markedet. Fornyelse er en forutsetning for fortsatt vekst og velferd. De nye virksomhetene som kommer til, vokser raskere og har høyere produktivitet enn virksomhetene de erstatter.[1] Denne dynamikken fører til endring, vekst og økt produktivitet i økonomien. Over tid vil nye og innovative bedrifter stå for en stadig større andel av samlet sysselsetting og verdiskaping.[2]

Norge har mange fremragende gründermiljøer. De vil vi bygge på i arbeidet for å gjøre Norge til et enda mer attraktivt land for norske og internasjonale gründere. Norge kan bli et sted der gründere kommer for å realisere lønnsomme ideer.

Kun en liten andel av de som etablerer egen virksomhet lykkes. Etter ti år var bare halvparten av gründerne som startet i 2003 fortsatt aktive og kun ti prosent hadde en god inntekt som gründere. Siden 2003 har andelen nordmenn som mener at entreprenørskap gir høy status vokst fra 59 til 83 prosent. Selv om holdningene til entreprenørskap har blitt mer positive, har andelen nordmenn som er involvert i oppstart av foretak gått ned. I toppåret 2005 oppga 9,1 prosent av den voksne befolkningen at de var involvert i oppstarten av et foretak.[3] I 2014 var andelen 5,7 prosent.

Det er et mål at flere av dem som forsøker, skal lykkes med å skape lønnsomme vekstbedrifter. For å bidra til flere vekstbedrifter er det nødvendig med en sterk kultur for gründerskap, hvor det er tillatt å prøve og feile og hvor de som lykkes blir anerkjent. Utdanningssystemet er sentralt for å fremme en slik kultur, gjennom å stimulere holdninger, kunnskap og ferdigheter.

Norge er blant verdens beste land å starte og drive næringsvirksomhet i.[4] Utfordringene kan likevel være mange ved oppstart og utvikling av bedrifter. Gründere er ulike og har ulike behov. Nyetablerte bedrifter kan oppleve mangel på kapital for å realisere sine prosjekter og for å vokse. Private investorer kan vurdere risikoen som for høy og det kan også være mekanismer i skattesystemet som gjør det mindre attraktivt å investere i oppstartsbedrifter.

1) Grimsby, Grünfeld og Jakobsen (2009): *99 % SMB: Grunnfjell og vekstmotorer i norsk næringsliv.* MENON publikasjon nr. 13/2009
2) OECD, Growth project (2001)
3) Global Entrepreneurship Monitor (GEM) (2014)
4) Verdensbanken (2014): "Doing Business 2015 Going beyond efficiency"

Foto: Campus Vestfold

Å starte ny virksomhet krever kunnskap og ferdigheter. Mangel på forretningskompetanse og nettverk er vesentlige hindringer for suksess. Ofte trenger gründeren kontakt med andre gründere og kompetansemiljøer for å få den nødvendige kunnskapen.

Mange gründere opplever at administrasjon og rapportering tar tid og ressurser fra utvikling og drift. Det kan også være betydelige kostnader forbundet med å nå ut i et internasjonalt marked. Det er en utfordring å få et større mangfold av gründerne slik at talentfulle personer med gode prosjekter velger å bli gründere.

Foto: Innovasjon Norge

Regjeringen har en tredelt tilnærming til gründerpolitikken som til sammen skal skape og forsterke **en kultur for gründerskap i Norge** ved å legge til rette for:

Bedre tilgang på kapital i tidlig fase: Regjeringen vil legge til rette for at private investorer plasserer kapital i lovende gründerprosjekter, og at staten bidrar med kapital slik at flere samfunnsøkonomisk lønnsomme prosjekter gjennomføres.

Økt tilgang på kompetanse: Vi vil ha et utdanningssystem som bidrar til å skape en kultur for entreprenørskap og fremmer gründerferdigheter. Vi vil at våre utdannings- og forskningsinstitusjoner skal ha tydelige strategier for teknologioverføring og kommersialisering som skaper grobunn for gründervirksomhet. Krevende kunder er ofte den beste læremester. Vi vil ha veiledning og nettverk som bidrar til bedre forretningskompetanse og mer markedsorientering. Mange gründere har også behov for økt kompetanse om internasjonale markeder når de skal vokse. Regjeringen ønsker også å legge til rette for kommersialisering av forskningsresultater og et bevisst forhold til immaterielle rettigheter.

At Norge blir et mer attraktivt gründerland for et mangfold av mennesker: Vi vil fremme gründerskap i alle grupper av befolkningen uavhengig av alder, kjønn, etnisk opprinnelse og sektor. Vi vil legge til rette for eksportsuksesser. Vi ønsker at utenlandske gründere og investorer velger Norge som landet der de gode ideene skal realiseres.

Sammendrag av sentrale tiltak

Regjeringen har allerede et omfattende tilbud til gründere. For å fremme enda flere gode gründere og nye suksessbedrifter vil regjeringen nå:

Bedre tilgangen på kapital i tidlig fase ved å:

- Styrke presåkornfondordningen med 100 millioner kroner i 2016. Dette er en ordning som skal utløse privat investeringskapital til unge, innovative bedrifter lokalisert i et innovasjonsmiljø, ved at staten delfinansierer prosjekter sammen med private investorer.

- Styrke etablerertilskuddsordningen med 150 millioner kroner for å fremme flere særlig lovende vekstbedrifter, og åpne for å utvide støttebeløpet til bedrifter som matcher dette med kapital fra private investorer.

Bedre tilgangen på kompetanse ved å:

- Fremme *Møteplasser for vekst.* Satsingen på 30 millioner kroner skal sørge for at klyngene styrker sitt knoppskytingsarbeid og oppretter møteplasser der gründere kan delta i kommersialiseringen av nye prosjekter i klyngen. Satsingen skal også styrke de gründerrettede kompetansetjenestene hos Innovasjon Norge, som blant annet mentortjenesten er en del av. Den skal også støtte andre private og offentlige initiativ for å skape møteplasser for gründere, kompetanse og kapital.

- Styrke Forny2020-programmet med 90 millioner kroner.[5] Av disse vil 25 millioner kroner gå til å utvikle en stipendordning under Forny2020-programmet for å fremme studententreprenørskap og motivere studenter og stipendiater til å bli gründere. Ordningen prøves som pilot fra 2016.

- Sette av 10 millioner kroner til å videreutvikle *IdéLab*, et tiltak for å fremme innovasjon og gründerskap gjennom systematisk teknologi- og kompetanseoverføring mellom forskjellige sektorer.

Gjøre Norge til et mer attraktivt gründerland ved å:

- Gjennomføre et *attraktivitetsprosjekt* til 15 millioner kroner:
  - Kontaktflaten mellom gründerne og det offentlige skal forenkles og forbedres. Gjennom blant annet bruk av Altinn skal all registrering fremstå som enkel, intuitiv og brukervennlig. Designere og gründere skal sammen finne frem til gode løsninger.
  - Som en del av prosjektet lanseres *Vekst* – et spisset mobiliseringstiltak for å fremme lovende gründere med flerkulturell bakgrunn, lovende kvinnelige gründere, og andre grupper som er underrepresentert blant norske gründere for å utnytte potensialet i *hele* befolkningen bedre.
  - Det skal også utredes en fasttrack-ordning for særlig lovende utenlandske gründere – *Start in Norway.*

- Styrke Nasjonalt program for leverandørutvikling med 10 millioner kroner for å gjøre det offentliges utviklingsbehov til en drivkraft for innovasjon og gründerskap.

- Digitalisere Innovasjon Norges gründertjenester. Virkemiddelapparatet skal være tilgjengelig for ambisiøse gründere uavhengig av kjønn, nasjonalitet, alder og etnisk tilhørighet. Alle tjenester skal være tilgjengelig på engelsk.

- Sette av 10 millioner kroner for å styrke kunnskapsgrunnlaget om tiltak som kan mobilisere flere til å bli gründere i Norge og skape en sterkere kultur for gründerskap.

5) 75 millioner kroner over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett, hvorav 50 millioner kroner fra den ettårige tiltakspakken for økt arbeid, aktivitet og omstilling, og 15 millioner kroner over Kunnskapsdepartementets budsjett

Flere er positive til gründere, regjeringen vil at flere velger å bli en gründer

I 2014 mente 83 prosent av nordmenn at det å lykkes som gründer gir høy status. Denne andelen har steget kraftig de ti siste årene. Det er bare Finland som har en høyere andel blant landene som er med i undersøkelsen. 63 prosent mener at det er mange muligheter for gründere i Norge. Også dette er blant de høyeste andelene i under søkelsen.[6]

De positive holdningene til gründere har så langt ikke ført til at mange velger å ta steget ut og etablere et eget foretak. Ifølge Global Entrepreneurship Monitor (GEM) har antallet personer som er involvert i oppstartssvirksomheter i Norge gått gradvis ned siden toppåret 2005. I 2014 oppga 5,65 prosent av den voksne befolkningen at de var involvert i oppstarten av et foretak, sammenlignet med 9,1 prosent i 2005.

Sammenlignet med andre OECD land er det relativt få personer i Norge som er involvert i oppstarten av et foretak. Norge har også relativt lave etableringsrater.[7] Internasjonale sammenligninger viser at land med lave lønninger og dårligere utviklede arbeidsmarkeder har høyere etableringsrater. Blant OECD landene har også de anglosaksiske landene USA, Australia, Canada og Storbritannia flere gründere enn Norden og Kontinentaleuropa.

De nordiske landene har en relativt lav andel entreprenører sammenlignet med andre land. Blant de nordiske landene har Sverige hatt den høyeste andelen over flere år. I 2014 var det 6,7 prosent av den voksne befolkningen i Sverige som var involvert i oppstarten av et foretak sammenlig net med 5,5 i Danmark og 5,6 i Norge og Finland.[8]

Det gode arbeidsmarkedet som har vært i Norge kan gjøre det mindre fristende å bli gründer. I forhold til andre land er det også færre som mener de har evnene som skal til for å bli gründer.[9] Frykten for å mislykkes er imidlertid omtrent på gjennomsnittet med OECD land.

Gründere skaper bedrifter som gir økonomisk vekst i en moderne økonomi

Gründere utfordrer eksisterende næringsliv og bidrar til økt konkurranse, innovasjon, omstilling og vekst.[10]

I Norge har det eksisterende næringslivet generelt vært omstillingsdyktig. Statoil er det eneste av de ti største foretakene i Norge som ikke har en historie på mer enn 100 år.[11] Men innovasjons og omstillingsevnen i de store foretakene er påvirket av konkurransen fra nye utfordrere.

Mange nye foretak overlever ikke de første årene. 44,4 prosent av aksjeselskapene som ble etablert i 2007 var fortsatt i drift i 2012, mens 22,5 prosent av enkeltpersonforetakene overlevde i samme periode.

Selv om mange ikke overlever, er de gjenværende foretakene viktige for veksten i økonomien. 20,4 prosent av unge foretak med minst 10 ansatte ble gaseller[12] målt i vekst i omsetning. Nær alle gasellene var aksjeselskaper.[13]

Det er samtidig en lavere andel som starter bedrifter med vekstambisjoner enn tidligere. 2,8 prosent av den voksne befolkningen oppga at de startet foretak med vekstambisjoner i toppåret 2006. I 2014 er den tilsvarende andelen sunket til 0,8 prosent. Dette er den laveste andelen som er målt siden GEM undersøkelsen startet opp i Norge.[14]

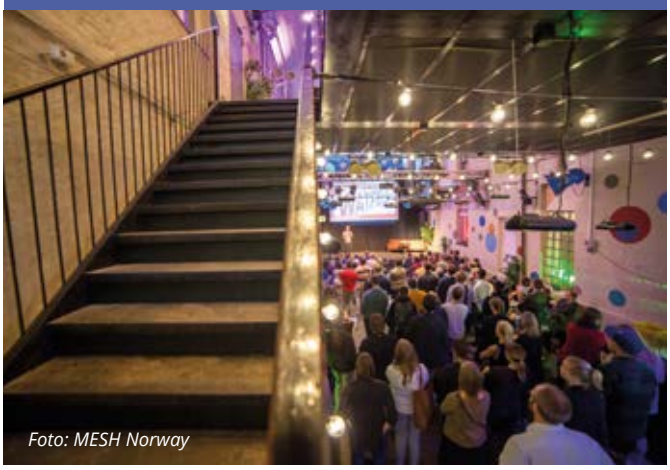

Foto: MESH Norway

6) Global Entrepreneurship Monitor 2014
7) OECD Entrepreneurship at a Glance
8) Kilde: Global Entrepreneurship Monitor 2014 og OECD Entrepreneurship at a Glance
9) Kilde: Global Entrepreneurship Monitor 2014
10) Van Praag, M. og Versloot, P.H. (2008) "The Economic Benefits and Costs of Entrepreneur ship: A Review of the Research" går gjennom 87 forskningsartikler som ser på sammen hengene mellom entreprenørskap og økonomisk vekst.
11) Kilde: Kapitals liste over Norges 500 største selskaper og selskapenes egne hjemmesider.
12) Kilde: Statistisk sentralbyrå.
13) Betegnelsen gaselle benyttes gjerne om unge bedrifter som er rasktvoksende og lønnsomme.
14) Kilde: Global Entrepreneurship Monitor 2014

Foto: Innovasjon Norge

2.
Tilgang på kapital i tidlig fase

Foto: Thinkstock

Foto: StartupLab

Nyetablerte bedrifter kan oppleve at det er vanskelig å få tilgang til kapital for å realisere sine prosjekter og vokse. Å skaffe privat kapital kan være utfordrende av en rekke årsaker. Private investorer kan vurdere risikoen som for høy, blant annet på grunn av bedriftens manglende historikk.

En god gründerpolitikk legger til rette for at private investorer plasserer midler i lovende gründerprosjekter, og bidrar med kapital slik at flere bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsomme prosjekter blir realisert.

Regjeringens tilnærming til dette er å sørge for:
A. Effektive kapitalvirkemidler
B. Et skattesystem som fremmer entreprenørskap

A. Effektive kapitalvirkemidler

En etablert bedrift har ofte flere alternativer for finansiering av nye prosjekter. Kapitalkilder kan være oppspart overskudd fra egen drift, lån, utstedelse av obligasjoner eller aksjeemisjoner. For en gründerbedrift kan de aktuelle kapitalkildene være færre.

Oppspart overskudd er sjelden en aktuell kilde til kapital, ettersom gründerbedrifter ofte har svak eller negativ kontantstrøm i startfasen. Å få innvilget tilstrekkelig banklån kan også være vanskelig, ettersom nyetablerte bedrifter gjerne har liten sikkerhet og betalingshistorikk å vise til.

Selv om en gründer har et prosjekt som han eller hun mener har utsikter til lønnsomhet og vekst, kan det være vanskelig å skaffe kapital fra private investorer.

En viktig årsak er at andre investorer ofte har begrenset informasjon om prosjektet og gründerens personlige egenskaper. Det vil da være vanskelig for en ekstern investor å skille mellom hvilke oppstartsbedrifter som er lovende og ikke. Det kan resultere i at private investorer avstår fra investeringer i de prosjektene som ville gitt god avkastning.[15] Gründere selv kan anse ekstern egenkapital fra investorer som ugunstig og dyr, fordi det reduserer egen eierandel og kontroll over bedriften.

Utfordringene knyttet til tilgang på kapital fører til at gründere ofte selv står for en stor del av finansieringen, enten gjennom egenkapital eller opptak av lån. Det kan bety at personer med gode ideer, men uten formue ikke har samme forutsetninger for å lykkes. Eksterne investorer tilfører ofte også erfaringer og nettverk, i tillegg til kapital. Manglende likviditet kan gjøre det vanskelig for oppstartsbedrifter å tiltrekke seg nødvendig kompetanse for lønnsom vekst.

Regjeringens politikk

Regjeringen vil forbedre tilgangen til statlig kapital for oppstartsbedrifter og stimulere til at mer privat kapital investeres tidlig i gründerprosjekter. Flere gründere som har ideer med stort vekstpotensial skal få støtte i oppstartsfasen.

Regjeringen gjennomgår virkemiddelapparatet. Regjeringen vil styrke de innovasjonspolitiske tiltakene som har høyest effekt, og prioritere landsdekkende ordninger og programmer uten tematiske begrensninger. Det bør være betydelig konkurranse om midlene, slik at offentlig støtte går til de beste prosjektene.

B. Et skattesystem som fremmer entreprenørskap

Innretningen av skattesystemet påvirker lønnsomheten av å investere i Norge og kan påvirke tilgangen på privat kapital for gründere.

15) Tilgang på kapital for bedrifter i oppstarts- og vekstfase i Norge diskuteres for eksempel i rapporten fra Menon Business Economics fra 2011. Rapporten viser til at kapitalmangelen er størst for de helt nye bedriftene med stort vekstpotensial http://menon.no/upload/2011/12/08/tidligfasekapital_rapport-nhdv3.pdf

Foretaksutvikling og finansiering i tidlig fase

Det er vanlig å dele utviklingen i nyetablerte foretak inn i ulike faser, basert på kjennetegn ved foretaket, finansieringsbehov og inntekter. Utviklingen vil være forskjellig fra foretak til foretak og mange foretak vil også kunne gå tilbake til tidligere fase som en del av utviklingen. Det er mange forskjellige måter å dele inn i faser på.

Etablering av næringsvirksomhet betyr som regel en initiell investering fulgt av løpende kostnader og nødvendige tilleggsinvesteringer, fram til et produkt kan introduseres i markedet og gi inntekter, og etterhvert et overskudd. Det betyr at en gründer trenger kapital ved etableringen, fulgt av eventuelle tillegg gjennom produktutviklingsfasen. I et nyetablert foretak vil gjerne hoveddelen av denne kapitalen bestå av entreprenørens egenkapital. Når inntektene kommer – og hvis de kommer – er det enklere å reise fremmedkapital. Da blir det også aktuelt med rene eierskifter, både til profesjonelle aktører som videreutvikler foretaket og børsnotering. Både på kort og lang sikt kan eierskifter også innebære oppkjøp og sammenslåing med andre foretak.

Et eksempel på foretaksutvikling og finansiering i tidlig fase

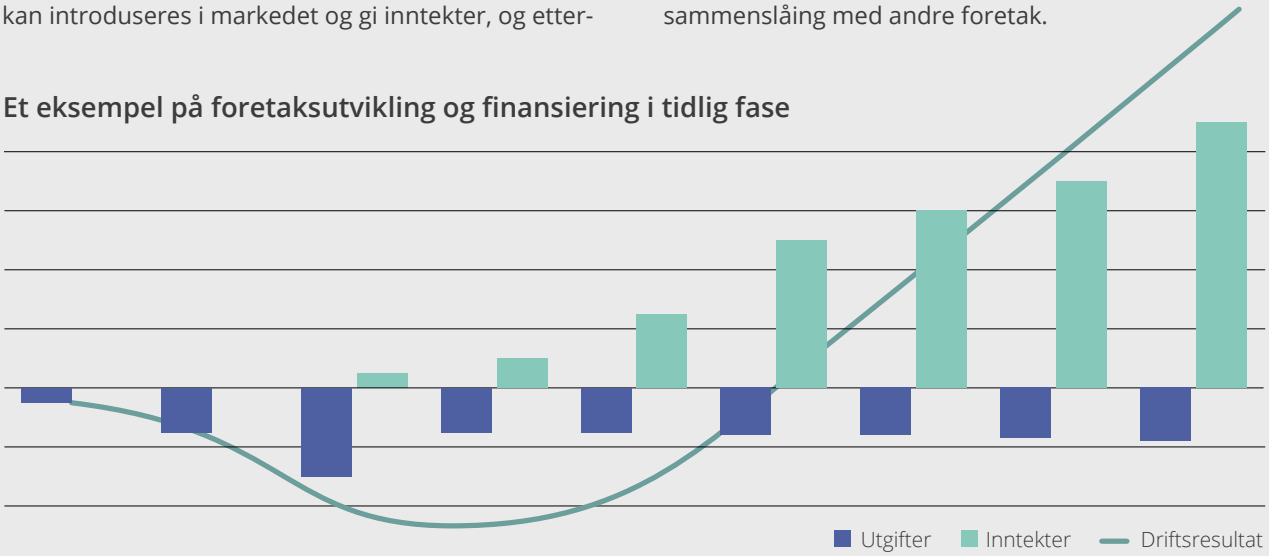

Utgifter før første salg kan finansieres ved egenkapital. Egenkapitalen kan komme fra gründeren selv, venner, familie, forretningsengler, tilskudd og subsidier.

Når virksomheten har inntekter blir også finansieringskilder som lån, såkornkapital og venturekapital aktuelt.

I vekstfasen etter at virksomheten er lønnsom kan børsnotering og obligasjonsmarkedet gi flere kilder til finansiering.

Selskapsskatten i Norge er høy i internasjonal sammenheng. Skattesystemene i landene omkring oss er i endring, og særlig selskapsskatten blir redusert. Det er en fare for at investeringsnivået i Norge vil reduseres dersom de effektive skattesatsene over tid er vesentlig høyere enn i nabolandene. En høy effektiv selskapsskattesats vil også gjøre det mindre lønnsomt å investere i gründerbedrifter i Norge.

Et skattesystem som er komplisert på grunn av mange særskilte ordninger øker næringslivets kostnader knyttet til å etterleve regelverket. Det kan også gi dårlige investeringsbeslutninger for samfunnet og åpne for uproduktive skattemessige tilpasninger.

Gründervirksomheter er i større grad avhengig av norsk kapital enn etablerte, større virksomheter. Når usikkerheten er stor, blir tillit og kjennskap til lokale forhold viktigere. Dette gjør at lokal tilhørighet og personlige relasjoner kan avgjøre om en investor vil gå inn i et prosjekt. Større virksomheter kan ha tilgang til et internasjonalt kapitalmarked, noe som gjør at gründere er mer avhengig av risikovillig kapital fra personer bosatt i Norge. Dagens formuesskatt svekker tilgangen på risikovillig kapital fra investorer bosatt i Norge både ved å redusere sparingen og den samlede norskeide kapitalmengden og ved å favorisere plasseringer i eiendom. Formuesskatten skaper derfor utfordringer for finansiering av gründervirksomhet.

Regjeringens politikk

Regjeringen vil bruke skatte- og avgiftssystemet til å finansiere fellesgoder på en enkel og effektiv måte, sikre sosial mobilitet, oppnå bedre ressursutnyttelse og gi bedre vilkår for norsk næringsliv. Det private eierskapet skal styrkes, og det skal i større grad lønne seg å arbeide, spare og investere. Kombinasjon av bredt skattegrunnlag, lave skattesatser og skattemessig likebehandling av næringer, virksomheter og investeringer vil bidra til dette. Regjeringen vil redusere det samlede skatte- og avgiftsnivået for å spre makt, øke verdiskapingen og gi større frihet for familier og enkeltmennesker.

Tiltak for bedre tilgang på kapital

Regjeringen styrket allerede i statsbudsjettet for 2015 det offentliges tilbud av kapital i tidlig fase:

- Den landsdekkende etablerertilskuddsordningen til Innovasjon Norge ble styrket med 110 millioner kroner. Det gir flere gründere som har ideer med stort vekstpotensial, støtte i oppstartsfasen, og bidrar til at investorer lettere kan vurdere prosjektene.
- Som følge av situasjonen i olje- og gassnæringen, har regjeringen lagt fram forslag om ytterligere 100 millioner kroner til Innovasjon Norge i 2015 til gründer- og omstillingstiltak. Av dette foreslås 60 millioner kroner til etablerertilskuddsordningen og 40 millioner kroner til forsknings- og utviklingskontrakter. Midlene skal gå til Sør- og Vestlandet.
- Regjeringen bidrar til å opprette to nye landsdekkende såkornfond. Fondene skal være på minimum 300 millioner kroner hver, og lokaliseres i Bergen og Nord-Norge. Staten går inn med 150 millioner kroner i hvert av fondene. Før fondene blir operative skal forvaltere velges og privat kapital hentes inn. Det tas sikte på at fondene blir operative i første halvår 2016.
- Investinor har avsatt 100 millioner kroner til å investere i små, særlig skalerbare bedrifter.
- Regjeringen har redusert formuesskatten gjennom lavere skattesats og økt bunnfradrag. Dette kan bedre kapitaltilgangen fra norske investorer, noe som kan være særlig viktig for entreprenørvirksomheter. Regjeringen har startet reduksjonen i formuesskatten i budsjettene for 2014 og 2015. Samlet sett har formuesskatten blitt redusert med 4,3 mrd. kroner.
- I revidert nasjonalbudsjett ble det bevilget 40 millioner kroner i tilskudd til pre-såkornfond. Tilskuddet skal benyttes til å delfinansiere og utløse privat kapital til unge innovative bedrifter, som er lokalisert i en TTO eller en inkubator.

For å avhjelpe gründernes finansieringsproblemer i tidlig fase, vil regjeringen:

- Styrke presåkornfondordningen med 100 millioner kroner i 2016. Dette er en ordning som skal utløse privat investeringskapital til unge, innovative bedrifter lokalisert i et innovasjonsmiljø, ved at staten delfinansierer prosjekter sammen med private investorer.
- Gå inn for at det opprettes ytterligere såkornfond gradvis, slik at alle landsdeler blir dekket.
- Styrke etablerertilskuddsordningen med 150 millioner kroner til totalt 350 millioner kroner[16] for å fremme flere særlig lovende vekstbedrifter, og åpne for å utvide støttebeløpet til bedrifter som matcher dette med kapital fra private investorer.
- Styrke SkatteFUNN-ordningen.
- Styrke miljøteknologiordningen med 134,5 millioner kroner til totalt 464,5 millioner kroner.
- Styrke Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA).
- Gi Innovasjon Norge i oppdrag å legge til rette for nettverk for forretningsengler for å styrke deres kompetanse og investeringsevne. En forretningsengel (business angel) er en privat investor som bidrar med kapital, kompetanse og et nettverk inn i tidligfasebedrifter.
- Crowdfunding som finansieringsform er voksende. «Crowdfunding» som sådan er ikke en ensartet type virksomhet og er heller ikke særskilt regulert verken i Norge eller i EU. Slik virksomhet vil kunne omfattes av allerede eksisterende regelverk (for eksempel på bank- og verdipapirsiden). EU-kommisjonen har varslet at det på sikt vil være aktuelt å utrede behovet for felleseuropeiske regler på området, og Regjeringen vil både følge nøye med på og følge opp EUs arbeid på dette området.
- Vurdere ytterligere reduksjoner i formuesskatten i budsjettene framover, i tillegg til endringer i den generelle selskapsbeskatningen i en egen melding som oppfølging av Skatteutvalgets rapport (NOU 2014:13).
- Som et ledd i oppfølgingen av Stortingets anmodningsvedtak nr. 398 og 399 (2014–15), vurdere ulike virkemidler for å styrke insentivene til ansattes medeierskap, herunder aksjer og opsjoner til ansatte.
- Sørge for at gründere raskere mottar tilskudd fra Innovasjon Norge. Gjennom en endring av utbetalingsrutiner, skal Innovasjon Norges kunder som har fått innvilget søknad om tilskudd, i større grad motta dette forskuddsvis og underveis i prosjektet.

16) Dette er et anslag basert på hvor mye Innovasjon Norge prioriterte innenfor den ordinære rammen til den landsdekkende etablerertilskuddsordningen i 2015, i tillegg til forslaget om styrkingen på 150 mill. kroner for 2016.

Generelle virkemidler – også for gründere

Programmer som såkornfond og etablerertilskudd har nyetablerte foretak som sin primære målgruppe. Disse programmene skal avhjelpe utfordringer som nyetablerte foretak har når de skal finansiere utvikling og drift. Nyetablerte foretak kan imidlertid også benytte seg av de store innovasjons- og forskningsvirkemidlene i Innovasjon Norge og Forskningsrådet.

BIA er det største næringsrettede programmet som forvaltes av Forskningsrådet. BIA støtter de beste forskningsbaserte innovasjonsprosjektene i bredden av norsk næringsliv. Regjeringen har økt rammen til Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA) med 160 millioner kroner. Blant foretakene som fikk innvilget støtte fra BIA i januar 2015, var 27 prosent yngre enn 4 år. Størrelsen på beløpene som ble innvilget til de yngste bedriftene var også på nivå med de store bedriftene. Regjeringen foreslår å styrke bevilgningen til BIA i 2016.

SkatteFUNN er en skattefradragsordning for foretak som driver forsknings- og utviklingsarbeid, og er åpen for alle bransjer og bedrifter. Regjeringen har styrket ordningen både i 2014 og 2015. Nesten halvparten av de nye SkatteFUNN-prosjektene i 2014 utføres i bedrifter med færre enn ti ansatte. Det ble levert 2 928 nye søknader i 2014. Dette er en økning på 16 prosent fra 2013 til 2014. Foreløpige tall for 2015 viser at veksten fortsetter. Samlet kostnadsbudsjett for nye godkjente prosjekter i SkatteFUNN i 2014 var på til sammen 7,6 mrd. kroner, og budsjettert skattefradrag var på 1,3 mrd. kroner. Regjeringen foreslår å styrke SkatteFUNN-ordningen for 2016.

Gründerne kan bidra til å realisere lavutslippssamfunnet

Gründerne har en viktig rolle i å utvikle nye løsninger som er mer bærekraftige. Regjeringen vil bidra til flere gründere innen klima og miljøløsninger, og vil utarbeide en strategi for grønn konkurransekraft og det grønne skiftet. Allerede i dag finnes det ordninger rettet mot dette formålet. Hvis bedriften utvikler teknologi som forbedrer miljøet, kan miljøteknologiordningen være aktuell. Her kan bl.a. bedrifter som skal i gang med pilot- og demonstrasjonsprosjekter i Norge få finansiering. Med dette menes teknologi som er nær kommersialisering, og som skal bygges og utprøves under tilnærmet naturlige forhold. Ordningen forvaltes av Innovasjon Norge. Regjeringen foreslår å styrke miljøteknologiordningen i 2016.

Eksempler på nyetablerte bedrifter med støtte fra blant annet BIA

NOVELDA ble etablert av forskere med bakgrunn fra Universitetet i Oslo i 2004. I 2006 fikk de innvilget sitt første BIA-prosjekt for å kommersialisere radarforskningen. XeThru-radaren ble klar for markedet i 2015 og kan blant annet overvåke og måle respirasjon og bevegelse. Kombinert med mikrokontroller, antenner og software er det et komplett produkt. Produktet har flere alternative anvendelser for eksempel i bilindustrien, innenfor sikkerhet eller til redningsarbeid. Selskapet har i dag 33 ansatte og er et godt eksempel på hvordan generelle virkemidler kan være viktige for nystartede foretak.

I 2013 ble det lille IKT-selskapet **FOUR C** etablert. Sammen med tunge aktører som SINTEF, Valyou og Samport fikk de i 2014 innvilget et BIA-prosjekt der de skal utvikle en åpen plattform og en trådløs billettløsning som vil gjøre det mulig å reise kollektivt uavhengig av det lokale billettsystemet. Den nye, åpne tjenesteplattformen skal gjøre det mulig å legge inn løsninger fra forskjellige leverandører på én felles datamaskin i kjøretøyet. Dermed har kollektivselskapet muligheten til å veksle mellom ulike leverandører uten at hver og en må installere sin infrastruktur om bord.

Styrking av eksportfinansieringen for små og mellomstore bedrifter

Det offentlige eksportfinansieringssystemet spiller en sentral rolle i finansieringen av norsk eksport, spesielt i tider med uro i finansmarkedene og få alternative finansieringskilder. Det statlige norske systemet for langsiktig eksportfinansiering består av to aktører, Garantiinstituttet for eksportkreditt (GIEK) og Eksportkreditt Norge AS. De to er ofte involvert i finansieringen av de samme eksportkontraktene, men da med ulike roller – Eksportkreditt Norge er långiveren og GIEK er garantisten. I praksis ser finansieringspakken slik ut: Eksportkreditt Norge gir et lån til kjøperen av den norske eksportartikkelen. For at selskapet ikke selv skal sitte med risikoen for at låntakerne ikke betaler tilbake lånet, må selskapet få en garanti fra GIEK og/eller en annen bank eller finansinstitusjon med god kredittverdighet. På samme måte som Eksportkreditt Norge kan bruke private aktører til å garantere for sine lån, kan GIEK garantere for lån som er ytt av private banker. Det offentlige eksportfinansieringssystemet skal være et supplement til kommersielle finansinstitusjoner. GIEK og Eksportkreditt Norge har lansert en «forenklet søknad» for alle eksportører som vil inngå en eksportkontrakt på under 100 millioner kroner.

Foto: Innovasjon Norge

3. Tilgang på kompetanse

MakerCon v/Norway Makers. Foto: Gorm Gaare

Teknologigründere innen IKT og andre felt kan fremme innovasjon og verdiskaping i næringslivet og støtte opp om en bærekraftig og inkluderende samfunnsutvikling. Regjeringen vil legge til rette for flere slike gründere. Regjeringens IKT-politikk griper på tvers av samfunnssektorene og KMD har ansvar for å samordne politikken.

Å starte ny virksomhet og lykkes med innovasjon og omstilling krever kunnskap og ferdigheter. Mangel på kunnskap og kompetanse er ett av de største hindrene for å etablere egen virksomhet.

Gründere har ulike utgangspunkt og ulike ambisjoner. Behovet for å få tilført ulike former for kompetanse er tilsvarende varierende. Enkelte typer kunnskap og kompetanse er nødvendig for alle bedrifter i en oppstartsfase, for eksempel en grunnleggende forretningsforståelse og kunnskap om hvilket behov bedriften kan løse for potensielle kunder. I tillegg er noen typer kunnskap og kompetanse tett knyttet til ulike bransjer og hvorvidt produktet og tjenesten er under utvikling eller nytt i markedet.

Regjeringen vil øke kompetansen hos gründere gjennom:

A. Bedre tilgang på veiledning og nettverk
B. Styrket entreprenørskapskultur i utdanningssystemet
C. Mer kommersialisering av forskning
D. Bedre beskyttelse av immaterielle verdier

A. Bedre tilgang på veiledning og nettverk

For å lykkes trenger gründere ulike typer kompetanse. En utfordring for mange gründere er manglende oversikt over hvilke utfordringer de trenger bistand til å løse, eller hvem som kan tilby bistanden. Gründerbedrifter kan også la være å oppsøke rådgivningstjenester fordi de er usikre på hva de får igjen for det. Gründere kan i for stor grad bruke tid på produktet på bekostning av tiden de har til kunder og salg. Mange gründere har i tillegg behov for økt kompetanse om hvordan man skaffer ekstern kapital.

Mangel på forretningskompetanse kan være en utfordring for gründere.[17] For å oppnå etterspørsel og salg må en gründers produkt dekke et reelt behov hos potensielle kunder. Det kan også være en utfordring for en gründer i en tidlig fase og i en travel hverdag å tenke internasjonalt og å rette seg inn mot områder hvor samfunnet etterspør nye løsninger.

Nettverk og sparringspartnere på et tidlig tidspunkt kan være av stor verdi for mange gründere. Å få hjelp til å gjøre justeringer tidlig kan bidra til at flere gründere får på plass forretningsmodeller og konsepter som gjør foretaket i stand til å overleve og vokse. Samtidig kan det være krevende og kostbart for nye bedrifter å skape eller finne de nettverkene som kan tilføre den nødvendige kompetansen.

Regjeringens politikk

Regjeringen vil gjøre det lettere for gründere å skaffe seg nødvendig kompetanse. Veiledningen skal særlig være rettet mot gründere som ønsker å ekspandere gjennom vekst og internasjonalisering. Virkemiddelapparatet skal gjøre flere gründere bevisste på betydningen av markedsorientering og at produktet eller tjenesten som de leverer, tilfredsstiller et behov i markedet.

Regjeringen vil legge til rette for bedre flyt av kunnskap mellom næringsliv og utdannings- og forskningssektoren. Regjeringen forventer at alle offentlig finansierte høyere utdannings- og forskningsinstitusjoner følger opp sitt samfunnsansvar og har en strategi for kunnskapsspredning og innovasjon. Regjeringen fortsetter satsingen på kompetanseutvikling i regionale næringsmiljøer. Det skal bidra til at høgskoler og andre offentlige kunnskapsinstitusjoner blir bedre i stand til å levere kompetent arbeidskraft tilpasset næringslivets behov.

17) Kilde: Menon Business Economics, på oppdrag fra DNB. «En million ideer. Veien fra drøm til å lykkes som gründer».

Kommunene har en rolle i arbeidet med å fremme entreprenørskapskultur og har ansvar for å sikre et likeverdig tjenestetilbud lokalt. Kommunene fungerer ofte som førstelinjetjeneste for bedrifter og personer som trenger hjelp til etablering eller videreutvikling av sine foretak. Regjeringen vil tilrettelegge for færre og større kommuner enn dagens kommunestruktur. Det kan blant annet gi et sterkere grunnlag for innsatsen for nærings- og samfunnsutvikling som skjer i kommunene.

B. Styrket entreprenørskapskultur i utdanningssystemet

Utdanningssystemet er et sentralt virkemiddel for å utvikle gründeres talent og kompetanse, og fremme ferdigheter og kultur for entreprenørskap. Utdanningssystemet skal underbygge elevenes virketrang og idérikdom, og gi dem verktøyene de trenger for å bli gode gründere senere i livet.

Regjeringens politikk

Regjeringen vil at utdanningssystemet skal bidra til at norske gründere får utvikle sine talenter og skaffe den kompetansen de trenger for å lykkes. Regjeringens arbeid med entreprenørskap i utdanningen skal styrke fremtidige generasjoners holdninger til og kunnskap om entreprenørskap. Regjeringen vil legge til rette for et tett samarbeid mellom næringslivet og utdanningssystemet slik at undervisningen er oppdatert og relevant. Dette er en forutsetning for en god fag- og yrkesopplæring.

Regjeringen har et livslangt læringsperspektiv i entreprenørskapsopplæringen. Utdanningssystemet – fra grunnskole til høyere utdanning – skal bidra til at dagens barn og unge blir nyskapende medarbeidere, både i privat og offentlig sektor. Det skal gi kompetanse om innovasjon og nyskaping til både potensielle bedriftsetablerere og arbeidstakere i eksisterende bedrifter. Opplæringen skal bidra til å utvikle evnen til omstilling og nytenkning.

Entreprenørskap er forankret i Læreplanen for grunnopplæringen (Kunnskapsløftet) i grunnskolen og i videregående opplæring. Læreplanen i videregående opplæring har kompetansemål i entreprenørskap både i yrkesfaglige og studieforberedende utdanningsprogrammer. Kjennskap til nytenkning og innovasjon skal også inngå i høyere utdanning på alle nivå gjennom kvalifikasjonsrammeverket i høyere utdanning.

Regjeringen har satt i gang et omfattende lærerløft og arbeider for å styrke lærernes kompetanse i flere fag. Det er også utviklet en modulbasert etterutdanningspakke i entreprenørskap som benyttes både i grunnutdanningen av lærere og i etterutdanning av lærere i grunnopplæringen.

Realfagskompetanse er avgjørende for gründere innenfor en rekke næringer. Strategien «Tett på realfag» (2015–2019)[18] presenterer ulike tiltak som skal bedre elevenes kunnskaper i realfagene. Gode mate-

Kommunene som kontaktpunkt for gründere

Kommunene har en viktig rolle som første kontakt punkt for gründerne. Kommunene møter et bredt spekter av gründere, både de med ambisjoner om vekst i utlandet, de som kun retter seg mot et lokalt marked, gründere som lanserer helt nye produkter og gründere som skal supplere eller konkurrere i eksisterende produktmarkeder. Felles for de fleste er det at de trenger kontakt med sin kommune. Det kan dreie seg om tillatelser, godkjenninger eller konsesjoner.

Ofte er det de første rådene som er de viktigste. Det er derfor avgjørende at gründerne opplever den første kontakten med kommunen som positiv og løsningsorientert. De beste kommunene i Norge lykkes fordi de både imøtekommer gründerne med en positiv og hjelpende holdning, og fordi de med sin kjennskap til lokale næringsmiljøer og virkemiddelapparat kan veilede gründerne videre til andre som kan gi nyttig bistand. Noen kommuner har også bygget kompetanse til å rådgi gründeren i sin forretningsutvikling. I slike tilfeller fungerer kommunen også som et godt bindeledd til Innovasjon Norge og andre som er spesialiserte i å utfordre og hjelpe gründerne med forretningsutviklingen.

Kommunene prioriterer arbeidet med nærings og samfunnsutvikling ulikt. Dette medfører stor variasjon i tilbudet til gründerne. Til de kommunene som ønsker å styrke sitt tilbud til gründerne, tilbyr Innovasjon Norge egne kurs for ansatte i kommunene. Målet er å styrke det kommunale næringsapparatet slik at det skal kunne gi god informasjon om hvordan man starter en bedrift og eventuelt hvor gründerne kan gå videre innen for det offentlige virkemiddelapparatet og andre offentlige myndigheter. Regjeringen vil invitere kommunene og byregionene til et samarbeid om å styrke førstelinjetjenesten ved å opprette møteplasser for utveksling av beste praksis og se på eventuelle behov for å utvikle digitale løsninger som kommunene kan ta i bruk i arbeidet med veiledningen av gründerne.

18) https://www.regjeringen.no/contentassets/869faa81d1d740d297776740e67e3e65/f-4411-b_tett-pa-realfag.pdf

matikk- og naturfagkunnskaper gir grunnlag for å se nye løsninger i et arbeids- og næringsliv som stadig endrer seg. Realfagene gir dermed også grunnlag for gründervirksomhet.

Fagskolekandidatene har både en praktisk og en teoretisk kompetanse som kan gjøre dem til gode intraprenører og gründere. Regjeringen vil styrke kvaliteten på utdanningen og vil legge frem en egen stortingsmelding om fagskolene hvor entreprenørskapsopplæring vil være et tema.

C. Mer kommersialisering av forskning

Forskning gir ny kunnskap som kan gi grunnlag for lønnsom gründervirksomhet hvis den tas i bruk. For mange er det en barriere å få omsatt kunnskap til varer og tjenester som dekker et behov og som vil etterspørres i markedet.

I et samfunnsperspektiv er det ønskelig å øke den kommersielle utnyttelsen av forskningsinnsatsen i Norge. For lite av innsatsen resulterer i nye, lønnsomme bedrifter. Det er også en utfordring at forskningen ofte tas i bruk kun i den sektoren hvor forskningen ble igangsatt. Det kan bety at andre sektorer går glipp av nye muligheter for entreprenørskap.

Regjeringens politikk

Regjeringen ønsker større avkastning av samfunnets forskningsinnsats. Det er behov for å styrke entreprenørskapskulturen ved forskningsinstitusjonene, og for å koble studentrettede tiltak til arbeidet med kommersialisering. Forskere i UH-sektoren som ønsker å kommersialisere sin forskning, skal stimuleres både i økonomisk og karrieremessig sammenheng. Regjeringen vil styrke norsk næringslivs evne til å nyttiggjøre seg forskningsresultater. Regjeringen vil styrke møteplassene og nettverkene der teknologi- og forskergründere kan komme i kontakt med personer med kommersiell kompetanse. Regjeringen vil legge forholdene bedre til rette for at forskningsresultater skal komme til nytte både for eksisterende virksomheter, nyetableringer og fremtidige virksomheter.

Alle institusjoner for forskning og høyere utdanning har ansvar for at forskningsresultatene resulterer i lønnsom næringsutvikling. Teknologioverføringsenheter (TTO-er) og offentlige kommersialiseringsaktører har en viktig utførende rolle. Regjeringen ønsker et effektivt og samordnet virkemiddelapparat for kommersialisering av forskning. Det innebærer at de ulike virkemidlene er godt dimensjonert og avstemt i forhold til hverandre, og at virkemiddelaktørene Innovasjon Norge, Norges forskningsråd, Siva og Patentstyret samarbeider effektivt. Regjeringen har gjennomført en evaluering for å vurdere hvordan virkemiddelapparatet for kommersialisering er organisert og finansiert i universitets- og høyskolesektoren, og om intensjonene i endringene i lovverket er oppfylt.[19] Evalueringen som nylig ble ferdigstilt, vil nå bli fulgt opp.

D. Bedre beskyttelse av immaterielle verdier

Norsk næringsliv konkurrerer i stadig større grad på grunnlag av kunnskap og kompetanse. De immaterielle verdiene utgjør nå en stor del av verdiene i næringslivet. Det er derfor et økende behov for kunnskap om hvordan verdiene bør forvaltes og beskyttes i norsk næringsliv og forskningsmiljøer.

For gründeren kan det være krevende å utvikle og forvalte bedriftens kunnskap, kompetanse og innovasjoner. Gründerens gevinst av investeringen i kunnskap og kompetanse er usikker og kan ta tid å høste. Immaterielle verdier er også mer krevende å forvalte systematisk enn realverdier som bygninger og maskiner. Mange nystartede virksomheter kan gå glipp av inntekter dersom de i tidlig fase ikke legger en bevisst strategi for å beskytte sine immaterielle verdier.

Omfanget av piratkopiering er i kraftig vekst. Dette øker behovet for kompetanse og bevissthet om håndtering av immaterielle verdier, og bruk av immaterielle rettigheter som et strategisk verktøy i utviklingen av norske bedrifter.

Regjeringens politikk

Regjeringen vil at norske gründere skal utnytte verdiskapingspotensialet som ligger i en god håndtering av egne immaterielle verdier og rettigheter. En god håndtering inkluderer å forstå hvilke immaterielle verdier en rår over, som kompetanse, teknologi, formelle rettigheter og avtaler, markedskontakter og nettverk. I tillegg til formell beskyttelse på de områder det er mulig, bør bedriftene være bevisst på andre former for beskyttelse av immaterielle verdier, som hemmelighold og rask produktutvikling. Regjeringen vil føre en politikk som gir økt bevissthet og kunnskap i næringslivet om hvordan bedriftene kan beskytte og forvalte sine immaterielle verdier.

Regjeringen vil også stimulere til økt kompetanse om design som strategisk virkemiddel i næringslivet. Økt bruk av design kan bidra til å utfordre etablerte oppfatninger og bringe frem helt nye løsninger basert på behov i markedet.

19) I 2003 ble universitets- og høyskoleloven og arbeidstakeroppfinnelsesloven endret for å øke den næringsmessige utnyttelsen av oppfinnelser med utspring i forskning ved universitet og høyskoler.

Gründertelefonen – 800 50 789

For å bli mer tilgjengelige for gründere som har behov for veiledning, opprettet Innovasjon Norge Gründertelefonen i 2014. Dette er en gratis tjeneste der gründere og potensielle gründere kan diskutere sin idé og få veiledning og råd fra Innovasjon Norges rådgivere.

Foto: Thinkstock

Immaterielle verdier

Alle bedrifter har immaterielle verdier i forskjellige former. Det kan være kompetansen hos med-arbeiderne, bedriftsnavn, domenenavn, hemmelige oppskrifter, unik design, merkevarer, teknologi eller oppfinnelser. De immaterielle verdiene utgjør særpreget til bedriften og er i mange tilfeller blant bedriftens viktigste konkurransefortrinn. For mange bedrifter kan håndteringen av immate rielle verdier være avgjørende for verdiskaping i virksomheten. Dette gjelder særlig for bedrifter som er internasjonalt rettet. Andelen bedrifter som baserer seg på utvikling av kunnskap, kompetanse og utvikling av nye teknologiske løsninger vil trolig fortsette å øke også i framtiden.

Særlig små og mellomstore bedrifter kan oppleve det som vanskelig å ta stilling til hvordan man bør håndtere immaterielle verdier og rettigheter. Patentstyret og Innovasjon Norge har derfor på oppdrag fra regjeringen opprettet en veilednings og rådgivningstjeneste – IPRhjelp.no – som ble lansert i mars 2015. Denne siden med informasjon og kartleggingsverktøy skal bidra til bedre utnyt telse av immaterielle verdier, spesielt blant norske små og mellomstore bedrifter.

Mange bedrifter blir utsatt for piratkopiering og vareforfalskning. Derfor har regjeringen etablert «Velg ekte» som er et gratis nettsted med informa sjon for både forbrukere, næringsliv, myndigheter og media. Nettstedet skal bidra med informasjon om hva man kan gjøre hvis man blir utsatt for piratkopiering og vareforfalskning. Nettstedet er etablert samtidig som myndighetene har styrket koordineringen av bekjempelsen av vareforfalskning og piratkopiering.

Hvem er det som lykkes?

Menon Business Economics har undersøkt kjennetegn ved norske gründere som lykkes. Utvalget er små oppstartsbedrifter som er stiftet som aksjeselskap. I denne studien er suksessfulle gründere definert som gründere som oppnår over 500 000 kroner i årlig verdiskapning pr. sysselsatt, og som har hatt en gjennomsnittlig årlig vekst i verdiskaping på over ti prosent i tiårsperioden som ble studert. Ti prosent av utvalget ble definert som gründere som lykkes. Noen kjennetegn ved disse er:

- De som har vært gründere tidligere, har lavere sannsynlighet for å havne i en situasjon hvor bedriften går med tap.
- Gründere med høy formue før oppstart har tendens til enten å havne i kategorien blant dem som lykkes godt, eller blant dem som går med tap. Det kan skyldes at formue kan fjerne likviditetshindre, men kan også føre til mindre dedikert ledelse, fordi risikoen for gründeren er relativt lav.
- Gründere som lykkes, bor ofte i storbyene. Det kan skyldes at det er lettere å finne relevante kunder og riktig kompetanse i store arbeidsmarkeder.
- Det er flest gründere som lykkes i næringer med store krav til kunnskap, teknologi eller produksjonskapital.
- Fem år etter oppstart har en større andel av de mannlige gründerne oppnådd suksess enn de kvinnelige gründerne.

Kilde: Menon Business Economics, på oppdrag fra DNB. «En million ideer. Veien fra drøm til å lykkes som gründer».

Tiltak for bedre tilgang på kompetanse

Regjeringen har allerede gjennomført tiltak for å bedre tilgangen på kompetanse:

- I statsbudsjettet for 2015 styrket regjeringen Forny2020-programmet. Programmet skal bringe forskningsresultater fra offentlig finansierte forskningsinstitusjoner ut i markedet. Forny2020 støtter blant annet nyetablerte mikrobedrifter med ideer basert på offentlig finansiert forskning.
- I mars 2015 lanserte regjeringen en elektronisk veiledningstjeneste utviklet av Patentstyret og Innovasjon Norge, IPRhjelp.no, for små og mellomstore bedrifter om immaterielle rettigheter.
- Fra 1. juli 2015 er det mulig å pantsette patenter, patentsøknader og patentlisenser i Norge. Den nye muligheten til pantsettelse vil gjøre det enklere for både oppstartsbedrifter og andre bedrifter å skaffe seg kapital ved å stille sikkerhet i sine immaterielle rettigheter.
- Regjeringen har styrket Sivas inkubasjonsprogrammer, som er et verktøy for utvikling av nye bedrifter eller for å skape vekst i eksisterende bedrifter.
- Regjeringen har gitt tilskudd til Intellectual Property Institute of Norway (IPIN) som ble etablert ved NTNU i 2013. Instituttet skal bidra til å øke kunnskapen om immaterielle verdier og rettigheter.
- Høsten 2014 ble det utviklet en digital «ressursbank» med læringsmateriell og gode eksempler på undervisningsopplegg for entreprenørskap i skolen; www.pedent.no.

Regjeringen vil også:

- Gjennomføre satsingen *Møteplasser for vekst* som skal gjøre det lettere for gründere å skaffe kunnskap og kapital. Satsingen på 30 millioner kroner skal:
  - Sørge for at klyngene systematiserer knoppskytingsarbeidet og oppretter møteplasser der gründere deltar i kommersialiseringen av nye muligheter som er oppstått ved klyngens aktivitet.
  - Styrke bevilgningen til gründerrettede kompetansetjenester hos Innovasjon Norge, som blant annet inkluderer mentortjenesten til gründere.
  - Støtte initiativ for å skape møteplasser mellom gründere, kunnskap og kapital.
- Styrke Forny2020-programmet med 90 millioner kroner[20]. Av disse vil 25 millioner kroner gå til å utvikle en stipendordning under Forny2020-programmet for å fremme studententreprenørskap og motivere studenter og stipendiater til å bli gründere. Ordningen prøves som pilot fra 2016.
- Sette av 10 millioner kroner til å videreføre og utvikle *IdéLab*,[21] som går ut på at utfordringer i én sektor løses ved bruk av teknologi og kompetanse fra andre sektorer. Tiltaket skal fremme omstilling, innovasjon og gründerskap.
- Styrke satsingen på entreprenørskap i utdanningen ved å:
  - Legge vekt på å utvikle relevante studietilbud, blant annet erfaringsbaserte mastere i entreprenørskap.[22]
  - Øke tilskuddet til Ungt Entreprenørskap med 2 millioner kroner.
- Gjøre informasjon om entreprenørskap lettere tilgjengelig for unge gründere via karrieretjenester og etablerte informasjonskanaler.
- Øke vektleggingen av kommersialisering i universitets- og høgskolesektoren.
- Utrede hvordan vekstgründere kan få bedre hjelp til å utarbeide strategi for forretningsmessig håndtering av egne immaterielle rettigheter.

20) 75 millioner kroner over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett, hvorav 50 millioner kroner fra den ettårige tiltakspakken for økt arbeid, aktivitet og omstilling, og 15 millioner kroner over Kunnskapsdepartementets budsjett
21) Konseptet er testet av Forskningsrådet og utprøvd i Storbritannia.
22) For å kunne ta en erfaringsbasert mastergrad er det krav om relevant yrkeserfaring.

Gründere som samarbeider med andre har større sannsynlighet for å lykkes

Innovasjon foregår i samspill mellom bedrifter, kunder, leverandører og kunnskapsmiljøer. Det finnes flere offentlige virkemidler som skal bidra til at dette samspillet glir lett. De viktigste klynge , bedriftsnettverk og sentersatsingene er:

- Inkubasjonsprogrammet
- Næringshageprogrammet
- Bedriftsnettverk
- Norwegian Innovation Clusters (NIC)
- Arena: Klynger i en tidlig fase
- Norwegian Centres of Expertise (NCE)
- Global Centres of Expertise (GCE)
- Kompetanseutvikling i regionale næringsmiljøer
- Sentre for fremragende forskning
- Sentre for forskningsdrevet innovasjon

Siva, Innovasjon Norge og Forskningsrådet kan gi mer informasjon om disse ordningene.

Foto: StartupLab

NTNU Entrepreneurship Center

NTNU Entrepreneurship Center (NEC) er en del av NTNU Samfunnsforskning AS. Senteret er samlokalisert og sterkt integrert med det entre prenørskapsfaglige miljøet ved Institutt for Industriell økonomi og teknologiledelse. Miljøet har i over 30 år fokusert på entreprenørskap samt motivert studenter til å bli gründere. Det er sterk fokus på praksisorienterte undervisningsprogram. I programmet NTNU Take Off bringer man studenter, gründere og fagpersoner sammen i grupper for å videreutvikle gründerens forret ningskonsept og akselerere kommersialisering. Take Off har gitt inspirasjon og erfaring til over 2500 studenter og bidratt med hjelp til over 450 bedrifter.

Senter for entreprenørskap ved Universitetet i Oslo

Senter for entreprenørskap er en enhet med tverrfaglige oppgaver ved Det matematisk natur-vitenskaplige fakultet. Senteret skal gjennomføre forskning og undervisning i entreprenørskap og synliggjøre entreprenørskapsaktiviteter.

Senter for entreprenørskap er en hovedaktør i Universitetet i Oslos strategiske satsing på innovasjon og entreprenørskap. Senteret tilbyr studier på master og bachelornivå, blant annet i Sosialt entreprenørskap og Gründerskolen med praksis i utlandet.

Ungt Entreprenørskap

Ungt Entreprenørskap er en sentral samarbeids partner i regjeringens arbeid med å styrke entreprenørskap i utdanningen. Organisasjonen arbeider sammen med skoler og utdanningsinsti tusjoner for å bidra til at elever og studenter får et tilbud om entreprenørskapsutdanning i hele utdanningsløpet. Hovedmålet er å styrke satsin gen på entreprenørskap i utdanning i Norge i omfang og kvalitet.

Hvert år arrangerer Ungt Entreprenørskap NM for ungdomsbedrifter hvor de beste bedriftene fra de ulike fylkene får delta. I NM for 2015 vant Trashlock UB fra Spjelkavik videregående skole i Møre og Romsdal. Ungdomsbedriften har utviklet en løsning som skal forhindre at søppel spres utenfor søppeldunken. Bedriften har tatt utgangs punkt i norske forhold og identifisert et reelt problem. Gjennom godt samarbeid med lokalt næringsliv har de fått frem et innovativt produkt, og gjort seg erfaringer fra alle virksomhets-områder til en typisk bedrift.

Foto: Ungt Entreprenørskap

4.
Et attraktivt gründerland

Foto: Thinkstock

Gründerskap i reiselivet

Åmot gard har vært i familiens eie siden 1850. I 2004 gjorde gründerne Steinar Sørli og Yngve Brakstad gården om til en formidlingsarena for klassisk høykultur og tradisjonell bygdekultur. Åmot Operagard tilbyr nå en kombinasjon av gardsovernatting, lokal mat og kulturopplevelser i Sunnfjord. Åmot Operagard er et annerledes hotell ved at silke, taft og fløyel er like naturlig som gummistøvler og vadere. Åmot Operagard byr også på konsertopplevelser eller egne kammer-operaproduksjoner. Åmot Operagard samarbeider med Bergen Nasjonale Opera om operafestivalen Mimi goes glamping.

Fra operafestivalen Mimi goes glamping
Foto: Magnus Skrede

For at Norge skal være et attraktivt gründerland må vi både klare å tiltrekke oss og beholde gode gründere. Samtidig må vi legge til rette for at gründere med base i Norge kan realisere sitt vekstpotensial i et internasjonalt marked.

Mange gründere opplever at administrasjon og rapportering tar tid og ressurser fra utvikling og drift av bedriften. Regjeringen vil derfor forenkle dialogen mellom gründere og det offentlige. Det skal også legges bedre til rette for at talenter med gode prosjekter velger å bli gründere uavhengig av kjønn og kulturell bakgrunn. Et attraktivt gründerland stimulerer til gründervirksomhet på nye felt for å møte ulike samfunnsutfordringer. Ett av disse feltene er sosialt entreprenørskap.

Regjeringen har fire ulike tilnærminger for å gjøre Norge mer attraktivt for gründere:

A. Enklere for gründere
B. Bedre markedsadgang
C. Økt mangfold
D. Nye løsninger på sosiale utfordringer

A. Enklere for gründere

Eiere og ansatte i små gründerbedrifter opplever ofte at oppgaver knyttet til administrasjon og rapportering stjeler tid fra utvikling og drift. Kontakten med offentlig sektor kan også oppleves som komplisert og krevende.

Regjeringens politikk

Regjeringen ønsker en mest mulig effektiv bruk av fellesskapets ressurser. Gründere, bedriftseiere og ansatte skal bruke mer tid på verdiskaping og mindre tid på utfylling av skjemaer og oppfølging av regelverk. Regjeringen arbeider derfor målrettet for å gjøre hverdagen lettere for bedriftene.

For å få til dette vil regjeringen forsterke digitaliseringsprosessen, bedre serviceholdningen i forvaltningen og sørge for at det ikke innføres nye, unødvendige byrder for næringslivet. Altinn er et sentralt virkemiddel for å forenkle for næringslivet gjennom digitalisering av offentlige tjenester. Regjeringen har som mål å fortsette å videreutvikle Altinn og andre offentlige IKT-løsninger for å tilby digitale tjenester som er så enkle at gründeren bare unntaksvis må henvende seg til et offentlig kontor.

Regjeringen har som mål å redusere næringslivets årlige kostnader til å oppfylle lover og regler med 15 milliarder kroner innen utløpet av 2017, sett i forhold til kostnadsnivået i 2011. Dette utgjør en reduksjon på 25 prosent. Regjeringen har så langt gjennomført 29 forenklingstiltak, blant annet innføring av elektronisk skattekort og fjerning av kravet om originalbilag.

Regjeringen vil gjøre det lettere for gründere å ansette folk og tilpasse aktiviteten etter behov. Regjeringen mener Norge trenger en arbeidsmiljølov som er mer moderne og tilpasset dagens arbeidsliv. Derfor har regjeringen foreslått endringer som gir økt fleksibilitet og arbeidstakere økt innflytelse over egen arbeidshverdag. Forslagene er nå vedtatt av Stortinget.

Oppmykningene tar hensyn til at folk lever sine liv på ulike måter og har behov for ulike løsninger. Dessuten vil de gjøre det lettere både å komme i jobb og stå lenger i arbeidslivet, både som ansatt og som eier. De nye bestemmelsene skal ikke innebære flere arbeidstimer, mer overtid eller mer søndagsarbeid totalt sett, men regjeringen vil gi større mulighet til å disponere arbeidstiden slik det passer den enkelte arbeidstaker

Ulike typer gründere

Gründere er ulike og har ulike behov. Det finnes ingen allment akseptert definisjon på ulike typer gründere. Ved å gruppere gründerne ut fra ambisjonsnivå og formål for virksomheten, kan vi imidlertid få fram en grov inndeling av ulike typer, som samtidig illustrerer mangfoldet av gründere. Med den store variasjonen vil det være gründere som ikke passer inn i kategoriene, og gründere som passer til beskrivelsen innenfor flere kategorier.

LEVEBRØDSGRÜNDERE: Det store flertallet av gründere hører til i denne gruppen og har som primær ambisjon å etablere levedyktige virksomheter. Levebrødsforetak er viktige verdiskapere, gjerne innenfor områder som varehandel og andre tjenesteytende næringer. Foretakene kan ha små etableringskostnader som normalt ikke forutsetter eksterne investorer. Etableringsfasen kan imidlertid være kritisk og gründerne vil ofte ha behov for praktisk veiledning. Dersom de klarer seg gjennom en etableringsfase, kan levebrødsforetak ha en lang virksomhetstid foran seg. Levebrødsforetakene forblir i hovedsak små og er i mindre grad orienterte mot vekst eller nye innovasjoner.

VEKSTORIENTERTE GRÜNDERE: Flere av de mer vekstorienterte gründerne har som primær ambisjon å realisere egne ideer eller forskningsresultater, og er orientert mot utvikling og vekst. Disse prosjektene er ofte innovative og kan ha sitt utspring fra universitetsmiljøer. Gründerne er ofte høyt utdannede, men kan ha lite gründererfaring og mangler ofte kommersiell erfaring og kompetanse. Denne gruppen er ofte villig til å ta en del risiko. Gründerne i denne gruppen vil ofte ha behov for få tilført både kompetanse og kapital. God tilgang på kvalifisert arbeidskraft er også sentralt for at foretakene skal lykkes i en vekstfase.

En del av de mer vekstorienterte gründerne vil ha sitt utspring fra etablerte foretak. En slik «spin-off» blir skilt ut fra moderforetaket til et nytt foretak med egne ansatte, egen teknologi, immaterielle rettigheter osv. Disse foretakene vil videreutvikle ideer og produkter som har hatt sitt utspring i moderforetaket, men som kan ligge utenfor foretakets kjernevirksomhet. Gründerne bak vil ofte ha god sektor- og fagkompetanse og godt utviklet nettverk.

SOSIALE ENTREPRENØRER forsøker å løse sosiale utfordringer og samfunnsproblemer på nye og innovative måter. Sosialt entreprenørskap oppstår i grenselandet mellom staten, markedet og frivillig sektor. Sosiale entreprenører benytter forretningsmetoder for å skape verdi og i noen tilfeller for å skalere deres sosiale innsats. I denne gruppen inngår både levebrødsforetak og gründere med vekstambisjoner. Gründerne i denne gruppen vil ofte ha behov for praktisk veiledning i hvordan starte bedrift, kompetanse og kapital i forbindelse med skalering og tilgang på nettverk. I tillegg kan denne gruppen ofte ha et særlig behov for kunnskap om offentlige anbudsprosedyrer og kommunale og statlige beslutningsprosesser, fordi disse ofte utgjør kjøperne av deres tjenester.

og den enkelte arbeidsplass. En mer fleksibel arbeidsmiljølov vil dermed være gunstig for gründeren, for samfunnets verdiskaping og for arbeidstakeren.

Selskapslovgivningen regulerer rettigheter, plikter, ansvar og risiko for ulike organisasjonsformer. Selskapslovgivningen har dermed stor betydning for etablering og drift av næringsvirksomhet. For å forenkle og sikre økt konkurransekraft for norske bedrifter, har regjeringen som mål at selskapslovgivningen skal ha en forutsigbar og klar juridisk infrastruktur for norske bedrifter, og at det er god sammenheng mellom selskapslovgivningen og annet regelverk. I arbeidet med å utvikle selskapslovgivningen er det også viktig å ta hensyn til at de fleste bedriftene er små. Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at om lag 82 prosent av norske virksomheter har fire eller færre ansatte.

Krevende kunder driver frem innovasjoner i mange gründerbedrifter. Offentlig sektor er en stor innkjøper. Offentlig sektor bør opptre som innkjøper på en måte som bidrar til bedre tjenester for innbyggerne, effektivisering av offentlig sektor og lønnsom næringsutvikling. Offentlig sektor skal formidle sine behov til markedet på en enkel og tydelig måte. Gründerne kan bidra til å finne løsninger. Offentlige anskaffelser skal tilrettelegges på en slik måte at også små og mellomstore bedrifter kan delta.

B. Bedre markedsadgang

Mange norske gründere er eksportorienterte. Internasjonalisering kan imidlertid være ressurskrevende, særlig for små og mellomstore bedrifter. Blant de nyetablerte bedriftene er det bare en begrenset gruppe som har vekstambisjoner. Det kan føre til at

Illustrasjonen viser havmerden som Salmar datterselskapet Ocean Farming står bak. Kilde: Ocean Farming.

norske bedrifter ikke vinner markedsandeler og at vi går glipp av muligheter for varig og lønnsom sysselsetting.

Land konkurrerer om å tiltrekke seg talenter og investeringer. Det gjelder også gründere. De landene som ikke oppfattes som tiltrekkende for gründere, kan gå glipp av investeringer og viktige impulser i samfunnsutviklingen.

Regjeringens politikk

Regjeringen vil legge til rette for friere handel som gjør det lettere for norske bedrifter å lykkes i internasjonale markeder. For å få til dette vil regjeringen inngå gode avtaler for handel og investeringer som ivaretar Norges interesser.

Regjeringen legger også vekt på at Norge skal ha konkurransedyktige finansieringsordninger for norsk eksport og sikre et godt rådgivningstilbud til norske gründere i møte med det internasjonale markedet. Norge skal være et attraktivt land å ha som base for internasjonalt orienterte gründere.

C. Økt mangfold

Mange innovative gründermiljøer kjennetegnes av et mangfold av gründere. Dette kan gi et rikt tilfang av ulike ideer og gjøre gründervirksomhet mer attraktivt, også for personer som i dag er underrepresentert blant gründere. Kulturelt mangfold og kulturell kompetanse bidrar også til å lette norske gründeres adgang til globale markeder.

Det finnes suksessfulle kvinnelige gründere i alle sektorer. Det er imidlertid totalt sett få kvinner i Norge som velger å bli gründere. Det betyr blant annet at vi har verdifulle ressurser som ikke oppnår sitt fulle potensial. Det er for eksempel få gründere i enkelte kvinnedominerte sektorer, som helsesektoren. Å øke andelen gründere i kvinnedominerte sektorer kan føre til flere nye løsninger som samfunnet i økende grad vil ha behov for.

Mange kvinner arbeider med helse- og omsorgstjenester, og har betydelig kompetanse på disse områdene. Denne kompetansen kan være et godt utgangspunkt for entreprenørskap og næringsutvikling. Sektoren har et stort behov for arbeidskraft og innovasjon. En styrking av gründerrettede tiltak som treffer sektoren kan dermed bidra både til nødvendig fornyelse og omstilling, og til flere kvinnelige gründere.

Regjeringens politikk

De menneskelige ressursene utgjør hoveddelen av nasjonalformuen. Derfor bør vi bruke hele arbeidsstyrken godt i arbeidet for framtidig verdiskaping og vekst. Et konkurransedyktig næringsliv må rekruttere gode kandidater fra hele befolkningen. Regjeringen ønsker derfor å legge til rette for flere kvinnelige gründere.

For å dyrke frem de beste kandidatene må næringslivet klare å se den enkeltes ressurser, uavhengig av kjønn, sosial bakgrunn eller etnisk tilhørighet. Mennesker med ulik bakgrunn ser ulike utfordringer og ulike muligheter. Næringslivet har en viktig rolle og et ansvar for å arbeide bevisst med likestillingsstrategier, målrettet rekruttering og virkemidler for å oppnå større mangfold.

Alle skal ha like muligheter til å realisere sine gründerambisjoner. Regjeringen gir tilskudd til etablereropplæring for innvandrere gjennom Integrerings- og mangfoldsdirektoratet. Det viktigste grepet for å løfte frem flere er likevel å sørge for at de største og mest omfattende virkemidlene er tilgjengelige for alle grupper i befolkningen.

Osteproduksjon hos Saghaug Gard
Foto: Torbjørn Tandberg

Gründerskap i landbruket

Regjeringen vil stimulere til vekst og nyskaping i de landsbruksbaserte næringene. Landbruks- og matdepartementet la derfor nylig frem Melding til Stortinget *Garden som ressurs – marknaden som mål*. I meldingen foreslås en rekke tiltak som skal stimulere til vekst og gjøre det enklere å utvikle ny næringsvirksomhet i landbruket. Blant annet foreslår regjeringen å prøve ut en mentorordning for gründere i landbruket.

Regjeringen vil styrke ordninger som kan bidra til flere kvinnelige gründere innen helse og omsorg, som Forsknings-og utviklingskontrakter.[23]

Regjeringen ønsker å legge til rette for gründere i ulike livssituasjoner ved å gi selvstendige næringsdrivende bedre rettigheter til pleie- og opplæringspenger.

D. Nye løsninger på sosiale utfordringer

Sosialt entreprenørskap oppstår i rommet mellom staten, markedet og frivillig sektor. Sosiale entreprenører benytter forretningsmessige metoder og forsøker å skape verdier ved å møte sosiale utfordringer og samfunnsproblemer på innovative måter. Samfunnet vil ha nytte av flere sosiale entreprenører.

Offentlig sektor er ofte en stor, og i mange tilfeller eneste kunde for sosiale entreprenører. For sosiale entreprenører, som ofte har små og nyetablerte virksomheter, kan det være utfordrende å få oversikt over og bli tatt med i betrakting i offentlige anbudsprosedyrer og beslutningsprosesser. Mange anskaffelser i det offentlige tar i liten grad hensyn til behovet og muligheten for innovasjon i de aktuelle tjenestene og leveransene.

Sosiale entreprenører har god innsikt i hvordan sosiale problemer kan løses, men kan mangle kompetanse og erfaring om det forretningsmessige aspektet ved gründervirksomhet.

Sosiale entreprenører kommer i mange tilfeller også fra sektorer eller fra studier hvor det i liten grad er kultur for entreprenørskap. Dette kan gjøre terskelen for gründervirksomhet ekstra høy.

Regjeringens politikk

Regjeringen ønsker å legge til rette for at sosiale entreprenører kan bidra med nye løsninger på ulike sosiale utfordringer i samfunnet.

Fornyelse og modernisering av velferdsstaten må også basere seg på åpenhet for at det offentlige selv tar i bruk nyskapende ideer. Regjeringen ønsker derfor å skape en kultur for samarbeid med nyskapende sosiale entreprenører i utvikling av gode og effektive velferdstjenester.

Regjeringen vil legge til rette for at sosiale entreprenører får tilgang til ordninger i regi av virkemiddelapparatet på lik linje med andre gründere. Arbeids- og velferdsdirektoratet forvalter en tilskuddsordning for sosialt entreprenørskap og sosiale entreprenører. Ordningen er styrket med til sammen seks millioner kroner de siste to årene. Denne ordningen kan støtte virksomheter som bidrar med nye løsninger i arbeidet med å bekjempe fattigdom og sosial eksklusjon.

For å få mer kunnskap om feltet har Nordisk Ministerråd gjennomført en kartlegging av innsatsen rettet mot sosiale entreprenører i de nordiske landene. Kartleggingen tyder blant annet på at det er et potensial for bedre samhandling mellom aktører som tilbyr virkemidler rettet mot sosiale entreprenører. Regjeringen ønsker å følge opp dette ved å bidra til en mer helhetlig tilnærming til feltet nasjonalt gjennom bedre samarbeid mellom ulike offentlig aktører.

Regjeringen ønsker å legge til rette for styrket kompetanse og kultur for sosialt entreprenørskap. Derfor inngår sosial innovasjon og sosialt entreprenørskap som en del av entreprenørskapsopplæringen i grunnopplæringen.

23) FOU-kontrakter består av en forpliktende samarbeidsavtale mellom en leverandørbedrift og en kundebedrift eller en offentlig virksomhet. Prosjektet kan føres helt frem til en prototyp.

Tiltak for å gjøre Norge til et mer attraktivt gründerland

Regjeringen vil gjennomføre et *Attraktivitetsprosjekt* for å gjøre Norge til et land der det er enkelt å drive gründervirksomhet for alle grupper i samfunnet. Norge skal også være et land som gode utenlandske gründerne søker seg til. I *Attraktivitetsprosjektet* vil regjeringen sette av 15 millioner kroner for å:

- Forenkle og forbedre kontaktflaten mellom gründerne og det offentlige. Gjennom blant annet bruk av Altinn skal all registrering fremstå som enkelt, intuitivt og brukervennlig. Designere og gründere skal sammen finne frem til gode løsninger.
- Digitalisere Innovasjon Norges gründertjenester. Virkemiddelapparatet skal være tilgjengelig for ambisiøse gründere uavhengig av kjønn, nasjonalitet, alder og etnisk tilhørighet. Alle tjenester skal være tilgjengelig på engelsk.
- Lansere *Vekst* – et spisset mobiliseringstiltak for å fremme lovende gründere med flerkulturell bakgrunn, lovende kvinnelige gründere, og andre grupper som er underrepresentert blant norske gründere. Disse skal gjennom en mentorordning og nettverk kobles til kompetent kapital. Tiltaket skal virke sammen med øvrige nettverks- og kompetansetiltak for gründere.
- Utrede *Start in Norway* – en fasttrack ordning for særlig lovende utenlandske gründere for å utvikle ideer med stort potensial her.

I tillegg vil regjeringen:

- Øke bruken av markedsdialog i forbindelse med offentlige anskaffelser ved å styrke Nasjonalt program for leverandørutvikling med ti millioner kroner.
- Gjennomføre regelrydding ved å oppheve uvirksomme lover, forenkle lover og gjennomgå næringsrelaterte forskrifter, blant annet regnskapsloven og bokføringsloven.
- Gjennomgå selskapslovgivningen med mål om forenklinger, økt konkurransekraft for norske bedrifter, god sammenheng med annet regelverk og ivaretakelse av småbedriftenes særlige behov.
- Innføre et nytt og forbedret anskaffelsesregelverk i 2016.
- Etablere et regelråd. Det nye regelrådet skal medvirke til at næringslivet ikke blir påført unødige byrder gjennom nytt eller endret regelverk.
- Utrede tiltak for å få flere utenlandske master- og ph.d.-studenter til å starte bedrift i Norge når studiene er avsluttet.
- Fortsette innsatsen på området sosialt entreprenørskap:

  - Videreføre tilskuddsordningen rettet mot virksomheter som bidrar med nye løsninger i arbeidet med å bekjempe fattigdom og sosial eksklusjon.
  - Følge opp den nordiske kartleggingen om sosialt entreprenørskap, herunder arbeide med å styrke samarbeidet mellom offentlige aktører.
- Videreføre satsingene på entreprenørskap blant kvinner og jenter og fortsette å fremheve positive rollemodeller.
- Bidra til opprettelse av møteplasser for kunnskaps- og erfaringsdeling for gründere innen helse-, pleie- og omsorgssektoren.
- Gi flere unge kvinner erfaring med entreprenørskap og nettverksbygging gjennom øremerking av midlene til Ungt Entreprenørskap.
- Styrke bevilgninger til forsknings- og utviklingskontrakter i Innovasjon Norge med to millioner kroner til prosjekter i helse-, pleie- og omsorgstjenesten. Ordningen er et tilskudd til forpliktende samarbeid mellom leverandørbedrifter og kundepartnere.
- Profilere Norge som gründernasjon.

Forenklingstiltak som regjeringen allerede har gjennomført

Regjeringen legger vekt på å gjennomføre tiltak som letter omstillingene i økonomien og bidrar til vekst og nye arbeidsplasser. Det er gjennomført noen konkrete regelendringer i regjeringsperioden:

- Sameier trenger ikke lenger å registrere hver enkelt sameier i Enhetsregistret. Dette gir mindre papirarbeid både for næringslivet og private. Det er ikke behov for dobbel registrering. Det har vært krevende å samle inn og holde ved like informasjon om hvem som er sameiere. Kravet om å registrere disse opplysningene ble derfor fjernet fra lov om Enhetsregisteret fra juli 2015.

- Bedrifter vil få bedre tilgang til oppdaterte og pålitelige foretaksopplysninger om virksomheter i andre land gjennom økt samarbeid mellom de europeiske sentrale registrene, handelsregistrene og foretaksregistrene. Dette medfører forenkling og færre administrative byrder for næringslivet. Foretaksregisterloven ble endret fra januar 2015.

- Regjeringen har bidratt med 5 millioner kroner til utvikling av en teknisk løsning i Foretaksregisteret som gjør det mulig å stifte aksjeselskaper elektronisk. Løsningen er klar innen utgangen av 2015. Dette er et alternativ til dagens papirbaserte løsning, og medfører at stiftelsesprosedyren blir enklere og mer smidig ved at stifterne kan kommunisere med hverandre elektronisk, opprette stiftelsesdokumentet elektronisk og underskrive dokumentet ved bruk av elektronisk signatur.

- For gi bistand til forretningsutvikling og hjelp til å finne frem i jungelen av informasjon og tilbud i hele Norge (selskapsform, registrering, skatt og avgift, regnskap og revisjon, forsikring osv.), har Innovasjon Norge utviklet en gründerportal for bedriftsetablering. Portalen er utviklet i samarbeid med Altinn. Den består av en ny nettside under Innovasjon Norge (www.innovasjonnorge.no/no/grunder/) og en ny telefontjeneste Grundertelefonen. Den ble lansert 26. november 2013.

Global Entrepreneurship Congress

Global Entrepreneurship Congress er en årlig gründerkonferanse som samler politikere, gründere og startupmiljøer fra 140 land. Konferansen er en mulighet til å sette vertslandet på kartet som gründernasjon og har tidligere blitt arrangert i USA, De forente arabiske emirater, Kina, Storbritannia, Brasil, Russland og Italia. Colombia er arrangører i 2016 og Sør-Afrika i 2017.

Innovasjon Norge tilbyr veiledning for gründere som skal ut på det internasjonale markedet

Innovasjon Norge tilbyr veiledning for gründere som skal ut på det internasjonale markedet. Under paraplyen Go Global tilbyr Innovasjon Norge en rekke lærings- og nettverksaktiviteter, blant annet:

Kurs om internasjonale handelsregler og gratis tilgang på Eksporthåndboken, som gir oppdatert informasjon om handelsregler og rammebetingelser i internasjonale markeder.

FRAM Marked: Vekst i nye markeder
Kompetanseprogrammet FRAM Marked gir nyttige verktøy innen internasjonalisering, strategi og innovasjon for små og mellomstore bedrifter.

Internasjonal rådgivning: Bli kjent med nye markeder
Innovasjon Norges ansatte i utlandet tilbyr internasjonal markedsrådgivning og bidrar til å skaffe nettverk i internasjonale markeder.

Mentortjeneste
Gründere med internasjonalt potensial kan gjennom Innovasjon Norge få tilbud om en profesjonell mentor med lang erfaring fra gründervirksomhet og næringsliv.

Stedsspesifikke aktiviteter:
- Business Bootcamp 2.0 - Norge
- Global Entrepreneurship Training (GET) - Boston
- Entrepreneurial Marketing - New York
- Entrepreneurship in Emerging Markets - India
- TechCity Executive Accelerator (TEA) - London
- Tech Incubator (TINC) Asia - Singapore
- Tech Incubator (TINC) Silicon Valley

Digitalisering av Innovasjon Norges gründertjenester

På oppdrag fra regjeringen vil Innovasjon Norge i løpet av 2015 levere nye, digitale løsninger for gründere. I oppstartsfasen kan raske tilbakemeldinger og rask saksbehandlingstid være avgjørende for gründerprosjektene. Mange gründere jobber også med forretningsideen sin ved siden av ordinær jobb, og kan derfor ha behov for kontakt med Innovasjon Norges rådgivere på kveldstid. Digitaliseringen innebærer blant annet innføring av døgnåpne selvbetjeningsløsninger og mulighet for kontakt med selskapets rådgivere utover ordinær arbeidstid gjennom en chatløsning. Digitaliseringen vil innebære en betydelig reduksjon i saksbehandlingstiden for søknader om etablerertilskudd. Det skal også bli enklere å fylle ut søknadsskjemaene. De nye digitale løsningene vil i første omgang gjelde mottakere av etableretilskuddsordningen, og videre utvides slik at den inkluderer alle kundegrupper.

I Norge trenger man ikke starte foretak for å overleve

Entreprenørskap i en lite utviklet økonomi kan ha stor betydning for selvberging og livsopphold når et lite utviklet arbeidsmarked gir få muligheter. For en utviklet økonomi som Norges spiller imidlertid gründerne en nøkkelrolle for innovasjon, omstilling og vekst.

GEM-undersøkelsen skiller mellom det de kaller nødvendighetsdrevet entreprenørskap, som typisk er drevet av mangel på muligheter på arbeidsmarkedet, og mulighetsdrevet entreprenørskap. Blant OECD-landene har Norge den høyeste andelen mulighetsdrevet entreprenørskap. Antallet på 3,9 prosent som driver mulighetsdrevet entreprenørskap er likevel ikke så høyt sammenlignet med andre land fordi det totale antallet gründere i Norge er lavt. Det er først og fremst veldig få i Norge som oppgir at de starter et foretak av nødvendighetsgrunner. I 2005 var det 6,6 prosent av den voksne befolkningen som oppga at de var involvert i en oppstart fordi de så muligheter i markedet.[24]

24) Kilde: Global Entrepreneurship Monitor 2014

Ti millioner til spillgründere

10 millioner kroner til den norske dataspillbransjen skal få flere spillgründere ut i verden. Kulturdepartementet og Innovasjon Norge bidrar med fem millioner kroner hver til et nytt pilotprosjekt, *Spill ut i verden*, som etter planen lanseres i 2016. Programmet skal bidra med kapital og kompetanse til norske dataspillvirksomheter med internasjonale ambisjoner. Innovasjon Norge skal utforme innholdet i programmet sammen med Norsk filminstitutt, Kulturdepartementet og bransjen. Regjeringen har også etablert et nytt råd for kulturnæringene. Målet er økt lønnsomhet i norske kreative næringer.

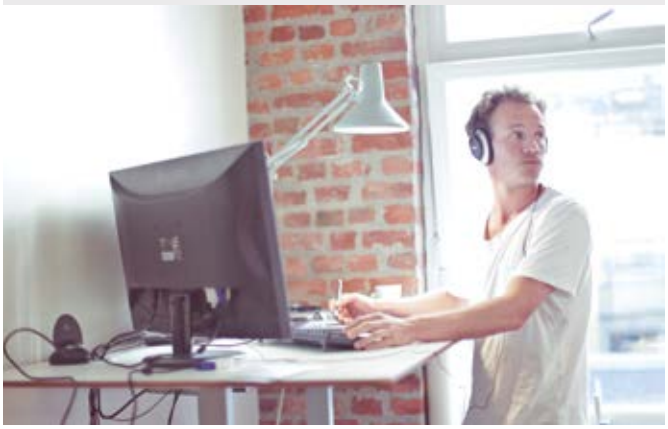

Brønnøysundregistrene

Brønnøysundregistrene skal sørge for at næringslivet har tilgang til nødvendig informasjon for å drive sin virksomhet, og at nødvendige oppgaveplikter kan utføres enklest mulig. På nettstedet «Starte og drive bedrift» på www.brreg.no finnes veiledninger og lenker til andre relevante nettsider med informasjon om forhold som gründere må betrakte ved oppstart av en bedrift. Nettstedet blir hyppig brukt, og bruken er stadig økende.

«Starte og drive bedrift-dagen» er et nytt initiativ i regi av Brønnøysundregistrene der offentlige og private aktører går sammen om å arrangere informasjonsdager rundt om i landet for personer som vurderer å starte bedrift, gründere og nyetablerte næringsdrivende. På arrangementene møter gründerne lokale etablererveiledertjenester, sentrale offentlige etater og private næringslivsaktører som de må forholde seg til før og etter etablering og andre gründere som selv har startet bedrift. Dette er en arena for nettverksbygging og erfaringsdeling som har fått gode tilbakemeldinger fra deltakerne.

http://startedrivedag.brreg.no/

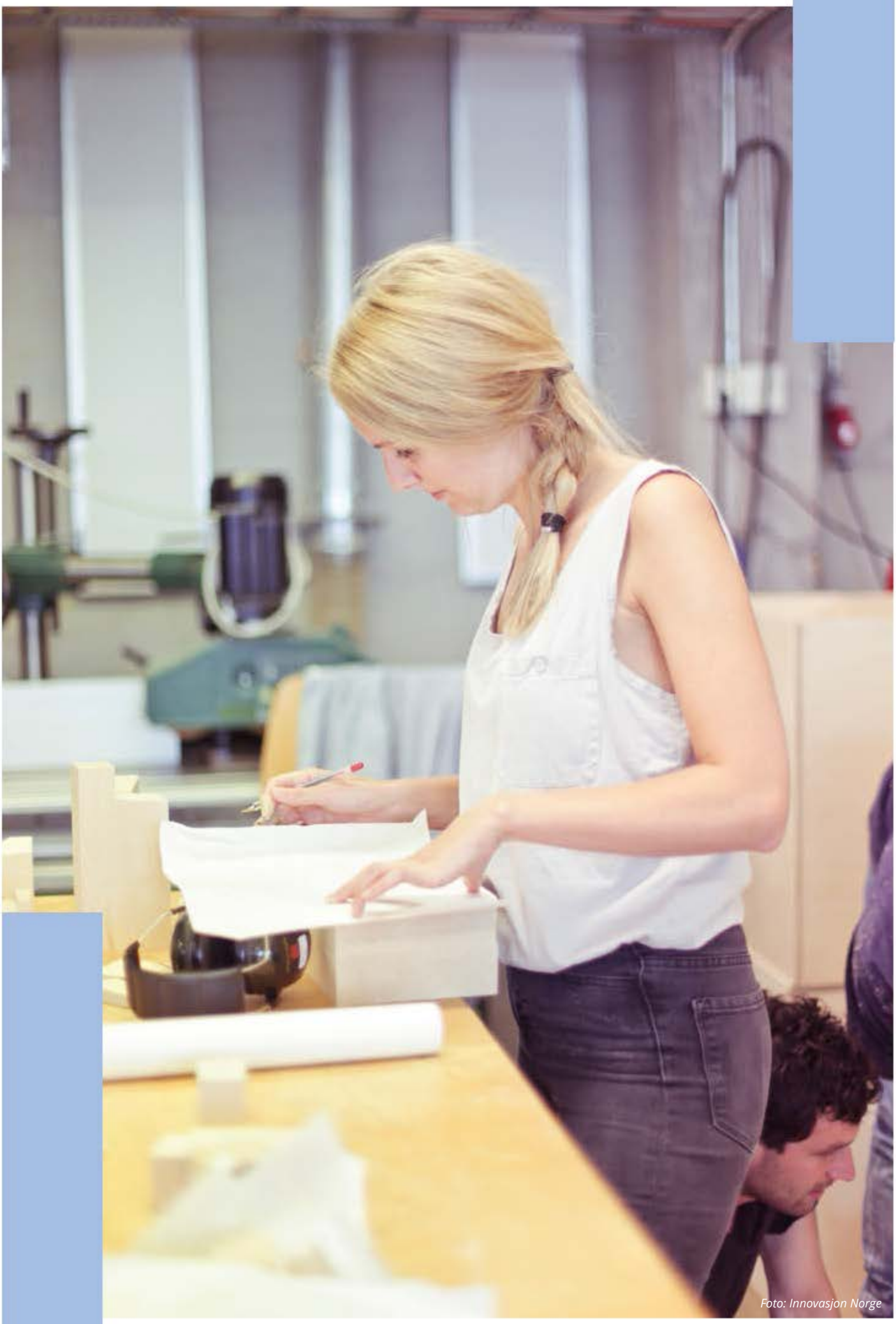

Foto: Innovasjon Norge

Utgitt av:
Nærings- og fiskeridepartementet

Offentlige institusjoner kan bestille flere
eksemplarer fra:
Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
Internett: www.publikasjoner.dep.no
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Telefon: 22 24 00 00

Publikasjonskode: W-0007 B
Design: Anagram Design as
Omslagsfoto: Thinkstock, Marine Harvest
Trykk: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
09/2015 - opplag 1000